

Pirita Haapavatia

**MEDIAKIRJAVINKKAUKSET KOLMASLUOKKALAISILLE
KIIMINGIN KIRJASTOSSA**

**MEDIAKIRJAVINKKAUKSET KOLMASLUOKKALAISILLE
KIIMINGIN KIRJASTOSSA**

Pirita Haapavatia
Opinnäytetyö
Syksy 2015
Kirjasto- ja tietopalvelun
koulutusohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

Tekijä: Pirita Haapavatia

Opinnäytetyön nimi: Mediakirjavinkkaukset kolmasluokkalaisille Kiimingin kirjastossa

Työn ohjaaja: Jorma Niemitalo

Työn valmistumislukukausi- ja vuosi: Syksy 2015

Sivumäärä: 44 + 16

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön kautta käsitellään mediakirjavinkkausten järjestämistä lapsille. Työn toimeksiantajana toimi Oulun kaupunginkirjaston alainen Kiimingin aluekirjasto. Työn toiminnallinen osuus toteutettiin Kiimingin kirjastossa, missä tekijä järjesti syksyllä 2015 viisi mediakirjavinkkaustilaisuutta, Kiimingin alueen kolmasluokkalaisille. Vinkkaustilaisuuksien jälkeen osallistujilta kerätty palaute on analysoitu tämän työn ohessa.

Kirjavinkkaus on jo käytäntöön vakiintunut työmuoto kirjastoissa. Perinteisen kirjavinkkauksen laajennettu muoto mediakirjavinkkaus, jossa vinkkaus rakennetaan mediaa hyödyntäen kuvan ja äänen varaan, on toiminnan tasolla vielä melko uusi palvelu. Opinnäytetyön tarkoituksena on tehdä mediakirjavinkkausta tunnetummaksi ja toimia ohjaavana mallina kyseisestä työmuodosta kiinnostuneille. Tässä työssä kuvataan kirjavinkkauksen sekä mediakirjavinkkauksen historiallista ja teoreettista taustaa, yhdistettynä käytännön työhön. Työn pääosassa olleet mediakirjavinkkaukset ovat ensimmäiset tekijän suunnittelemat ja toteuttamat, toimien tekijälle samalla tärkeänä oppimisprosessina. Tämän prosessin kulkua tarkastellaan opinnäytetyössä käytännönläheisesti. Työn yhteydessä analysoidut osallistujien palautteet toteutettiin kyselytutkimuksena, surveymenetelmän avulla.

Mediakirjavinkkaus on hedelmällinen työmuoto erityisesti lapsille ja nuorille suunnattuna, juuri visuaalisuutensa ansiosta, sillä he ovat median suurkuluttajia. Palautekyselyjen Pidin vinkkauksesta -kohdan perusteella vinkkaustilaisuudet koettiin onnistuneiksi. 166 oppilaan otoksella keskiarvoksi muodostui 3.2, asteikolla yhdestä neljään. AV-aineiston liittäminen vinkkaukseen nähtiin positiivisena, ja tämä heijastui myös vinkattujen kirjojen lainaushalukkuuteen. Monipuolisen muunneltavuutensa vuoksi mediakirjavinkkaus sopii erilaisille kohderyhmille, ja on näin ollen erinomainen kirjastojen työmuoto.

Asiasanat: mediakirjavinkkaus, kirjavinkkaus, kirjastotyö, kirjallisuus, lapset

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Library and Information Services

Author: Pirita Haapavatia

Title of thesis: Digital booktalking for third grade students at Kiiminki regional library

Supervisor: Jorma Niemitalo

Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2015 Number of pages: 44 + 16

This functional thesis describes how to plan and arrange digital booktalk sessions for children. This thesis was commissioned by the Kiiminki regional library which operates under the Oulu City library. The functional part of this thesis was carried out at the Kiiminki regional library in the autumn of 2015. The author planned and arranged five digital booktalk sessions for third grade students from the Kiiminki region. After the booktalk sessions the participants were requested to fill out a feedback questionnaire. This thesis contains an analysis of this feedback.

Traditional booktalk already is an established work method in libraries, but the extended form of booktalks, digital booktalk, is rather new as a service. Digital booktalk is based on audio-visual content, pictures and sound. The purpose of this thesis is to make the digital booktalk more known and also to work as a guide for those who are interested in this kind of a work method. This thesis describes the historical and theoretical background of booktalks and digital booktalks. The digital booktalks, designed and carried out by the author, worked also as a learning process and that learning process is being viewed in this thesis in a practical way. The feedback analysed in this thesis was gathered as a survey.

Because of its visual nature digital booktalk is a fruitful method, especially for children and youngsters as they are big consumers of media. Based on the answers for question "How did you like the booktalk session?" the booktalk sessions were considered as a success. From a total of 166 students the average was 3.2 on a scale from 1 to 4. Implementing audio-visual content in booktalks was seen as a positive thing and it also affected the willingness to loan the books involved in the booktalks. Due to its transformability digital booktalk suits for multiple target audiences and therefore it is an excellent work method for libraries.

Keywords: digital booktalk, booktalk, library services, literature, children

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	MEDIAKIRJAVINKKAUS	7
2.1	Kirjavinkkauksen esittely ja historiallinen tausta	8
2.2	Kirjavinkkauksen merkitys lukemiselle	9
2.3	Mediakirjavinkkaus	10
2.3.1	Mediakirjavinkkauksen toteutus	11
2.3.2	Vinkkaukseen sopiva aineisto	14
3	KIIMINGIN KIRJASTOSSA TOTEUTETUT KIRJAVINKKAUKSET SYKSYLLÄ 2015	16
3.1	Kiimingin kirjasto	16
3.2	Mediakirjavinkkausten suunnittelu	19
3.3	Vinkkauskutsut	20
3.4	Vinkkaustilaisuudet	21
3.4.1	Vinkkaus 18.9.2015	21
3.4.2	Vinkkaus 23.9.2015	22
3.4.3	Vinkkaus 25.9.2015	23
3.4.4	Vinkkaus 30.9.2015	24
3.4.5	Vinkkaus 2.10.2015	24
4	PALAUTTEIDEN KÄSITTELY	26
4.1	Oppilaiden palaute	26
4.2	Opettajien palaute	33
5	VINKKARIN VINKIT	35
6	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	38
7	POHDINTA JA JATKOTUTKIMUSAIHEET	40
	LÄHTEET	42
	LIITTEET	45

1 JOHDANTO

Tämän toiminnallisen opetustyön kautta käsittellään mediakirjavinkkausten pitämistä. Työn tilaajana oli Oulun kaupunginkirjaston alainen Kiimingin aluekirjasto, jossa yhteyshenkilönäni toimi kirjastonhoitaja Teija Heikkinen. Opinnäytetyö jakaantuu teoreettiseen ja toiminnalliseen osaan. Tietoperustassa tarkastellaan kirjavinkkauksen sekä mediakirjavinkkauksen taustoja. Tämän lisäksi käsitellään teoreettisesti vinkkausten toteuttamista, sekä niiden antamaa arvoa lukemiselle. Vinkkauksessa keräämäni palautteet on analysoitu tässä työssä. Toiminnallinen osa käsittelee mediakirjavinkkauksien suunnittelemista ja järjestämistä Kiimingin kirjastossa syksyllä 2015. Samalla työn tarkoituksena on toimia oheistuksena ja apuna aloitteleville vinkkareille.

Kirjavinkkaus on yksi kirjaston työmuodoista, jolla pyritään kirjojen esittelyyn ja lukemisen houkutteluun. Tästä johdettu mediakirjavinkkaus, jossa pääasiassa on kirjojen oheen koostettu esitys AV-laitteistoa apuna käyttäen, on meillä Suomessa suhteellisen uusi tapa lähestyä aihetta. Visuaalisuutensa vuoksi se on käyttökelpoinen erityisesti nuorelle kohdeyleisölle suunnattuna, sillä he ovat median suurkuluttajia. Tämä työ on pyritty kuitenkin rakentamaan siten, että mediakirjavinkkausta koskeva tarkastelu on toteutettavissa erilaisia kohderyhmiä silmälläpitäen.

Käytäntö on tuonut esiin toimeksiantajan toiveet saada ammattikorkeakoulun opiskelijoilta opinnäytetöinä työelämää kehittäviä hankkeita tutkimusten lisäksi. (Vilka & Airaksinen 2004, 5). Ammattikorkeakoulussa tehdyn opinnäytetyön onkin tarjottu olla ”työelämälähtöinen ja käytännönläheinen, tutkimuksellisella asenteella toteutettu ja riittävällä tasolla alan tietojen ja taitojen hallintaa osoittava”. (Vilka ym. 2004, 10). Tämän kuvauksen mukaisesti olen pyrkinyt tuomaan työssäni esiin omat kokemukseni mediakirjavinkkarina toimiessa, antaen samalla viitteitä kyseisestä työmuodosta kiinnostuneille tarttumalla aiheeseen, josta ei juuri ole kirjallista aineistoa saatavilla. Opintojeni edetessä kiinnostukseni lastenkirjastotyötä kohtaan on lisääntynyt. Pitämieni satutuntien ja nukketeatteri-esitysten lisäksi halusin tehdä sellaista, jota en ollut ennen kokeillut. Näin syntyivät mediakirjavinkkaukset.

2 MEDIAKIRJAVINKKAUS

Kirjavinkkaus on lukemaanhoukuttamismetodi, jossa kertomalla kirjasta mielenkiintoisesti synnytetään kuulijoissa lukemishalu esiteltäviä kirjoja kohtaan. Erityisesti vasta lukemaan opettelevien ja lukuharrastusta aloittelevien kohdalla voidaan puhua lukemaanhoukuttelemisesta. Aikuisille suunnattu vinkkaus taas synnyttää elämyksiä ja ohjaa urautuneitakin lukutottumuksia uuteen suuntaan, helpottaen kirjojen valinnassa. Kirjavinkkaus onkin tyypillinen kirjastotyön muoto, jota käytetään erityisesti lasten- ja nuortenkirjastotyössä, mutta se soveltuu hyvin myös kaikenikäisille kohderyhmille. Kirjavinkkaus voidaankin suunnitella jokaisen ryhmän tarpeiden sekä kiinnostusten mukaiseksi. Tyypillisesti kirjavinkkauksia järjestetään kirjastotyöntekijöiden toimesta kirjastoissa, mutta ne ovat myös suosittuja päiväkodeissa, kouluissa sekä erilaisissa palvelukeskuksissa. Tällöin vinkkarina voi toimia myös päiväkodin ohjaajat, opettajat sekä muut kirjallisuudesta kiinnostuneet henkilöt.

Vinkkaus ei ulotu vain kirjoihin, vaan perinteisen kirjavinkkauksen sijaan vinkkausta voidaan käyttää muihinkin kirjastoissa tarjolla oleviin aineistoihin, kuten sarjakuviin, elokuviin, internettiin tai peleihin. Erityisesti median erilaisten muotojen mukaantuleminen on lisääntymässä vinkkauksissa. Tällöin voidaan puhua mediakirjavinkkauksesta tai KuMuKi-vinkkauksesta, jossa kuvaa, musiikkia ja kirjoja käytetään samassa yhteydessä. Itse käytän työni yhteydessä ilmaisua mediakirjavinkkaus, sillä se avaa paremmin aiheesta tietämättömällekin kuvan tapahtumasta. Lisäksi ilmaus vastaa tarkemmin ruotsin- ja englanninkielisiä vastineita. Median tuomia mahdollisuuksia voidaan käyttää hyväksi myös tehdessä itse videovinkkauksia, jaettavaksi sosiaaliseen mediaan. Kirjoista kertovat trailerit ovat yleistyneet ja tulleet suosituiksi, kuten myös videoidut kirjavinkkaukset tai vaikkapa valokuvauksen keinoin kerrottu kirjavinkki.

Mediakultturi monipuolistuu ja uusien mediasisältöjen haasteet luovat mahdollisuuksia kirjastoille. Mediavinkkaus itsessään on myös opastamista eri medioiden käyttöön ja toimii näin mediakasvatuksena. Digitaalisen ja virtuaalisen median kehittyminen on otettava hyötykäyttöön myös kirjastotyössä. Tekemällä vanhaa ja kokeilemalla uutta tutun asian kehittämiseksi, saadaan kenties paras lopputulos.

2.1 Kirjavinkkauksen esittely ja historiallinen tausta

Opetusministeriön Kirjastopolitiikka 2015 -ohjelmaan on kirjattu tavoitteeksi turvata tiedon ja kulttuurin saatavuus kansalaisille verkottuneessa tieto-, kansalais- ja oppimisyhteiskunnassa. (Opetusministeriö 2009, 6–7, viitattu 26.10.2015). Kirjastojen tehtävänä on tukea myös lasten sekä nuorten tiedonhallinta- ja medialukutaitojen kehittymistä, yhteistyössä niin päiväkotien kuin koulujen kanssa. Eräs kirjastojen tapa toteuttaa kirjastopoliittista ohjelmaa on juuri kirjavinkkauksen muoto mediakirjavinkkaus, johon tässä opinnäytetyössäni perehdyn.

Kirjavinkkaus (ruotsiksi bokprat, englanniksi booktalk) sai alkunsa 1920-luvun Yhdysvalloissa, jossa nähtiin tarpeelliseksi suositella lapsille ja nuorisolle hyvää lukemista. (Bodart 1980, 2). Yhdysvalloista Englannin ja Ruotsin kautta Suomeen kirjavinkkaus saapui 1990-luvun taitteessa, Ruotsissa vinkkauksen olleen suosittua jo parinkymmenen vuoden ajan. Kirjastonhoitaja Marja-Leena Mäkelä tutustui, vuonna 1989 kirjastotyössään Pietarsaareissa, kirjavinkkaukseen ja Joni Bodartin teokseen Booktalk. Kirjan innoittamana hän alkoi suunnitella ensimmäistä aiheeseen liittyvää kurssia, ja Mäkelä pohjaakin paljon Bodartin teokseen vinkkauksissaan. (Mäkelä 2010, 5.) Syksyllä 1990 ensimmäistä vinkkauskurssia suunnitellessaan Mäkelä otti yhteyttä Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen kielitoimistoon. Kielitoimistosta hänelle suositeltiin aiheeseen liittyen käytettäväksi muun muassa kirjajutelmia, kirjakipinää tai kirjavirikettä. Aluksi käytössä oli kuitenkin ruotsalaisittain bokprat-ilmaisu. Nimitys kirjavinkkari sekä kirjavinkkaus vakiintuivat lopulta käytäntöön vuodelle 2003 tultaessa. (Mäkelä 2003, 14–15.)

Vinkkauksen taustaa katsoen on kuitenkin mielenkiintoista huomioida, että jo kirjastoneuvos Helle Kannila kirjoitti vuonna 1964 ilmestyneessä Kirjastonhoidon oppaassa seuraavasti:

Pienillekin paikkakunnille soveltuva laajennetun kirjastotyön muoto on esitelmien ja kirjaselostusten järjestäminen kirjaston yhteyteen. Tämä voidaan järjestää niinkin yksinkertaisesti, että hoitaja ilmoittaa lainaajille puoli tuntia ennen lainaustunnin alkua itse selostavansa tai pyytäneensä jotakuta asiantuntijaa selostamaan uusia kirjoja taikka jotakin tiettyä alaa, esim. puutarhanhoitoa, käsittelevää kirjallisuutta. Tietävästi monet harrastavat lainaajat mielellään kerääntyvät näitä selostuksia kuulemaan. Kirjat voidaan panna kädestä käteen kiertämään, ja niitä voidaan antaa heti kotilainoiksi haluaville. (Kannila 1964, 83.)

Varhaisessa kirjavinkkaukseksi katsottavassa muodossa Kannila käyttää nimityksiä esitelmä ja kirjaselostus.

Mäkelän (2003, 15) mukaan toiveita kirjoista kertomisesta ja niiden esittelystä alkoi ensimmäisenä tulla opettajien kautta. Perinteisten kirjastoon tutustumisten ja kirjastonkäytön opetuksien sijaan haluttiin myös jotain henkilökohtaisempaa antia. Tänä päivänä kirjavinkkaus onkin tyypillisesti kirjastojen toimintamuoto, jossa kirjaston työntekijä kertoo kuulijoilleen kirjoista lyhyesti ja ytimekkäästi, paljastamatta kuitenkaan varsinaista juonta. Vinkkaaja voi kertoa lisäksi taustatietoa kirjailijasta tai vaikkapa siitä, mikä on hänen oma suhteensa teokseen. Vinkkausta käytetään runsaasti myös kouluissa opettajien toteuttamana. Kirjavinkkauksen tarkoituksena onkin saada kuuntelijat innostumaan vinkatuista kirjoista, innostumaan ylipäätään lukemisesta sekä tarjoamaan tietoa kirjallisuudesta.

2.2 Kirjavinkkauksen merkitys lukemiselle

Yksinkertaistettuna lukutaito on teknistä lukutaitoa ja luetun ymmärtämistä. Siinä missä tekninen lukutaito on virheetöntä ja sujuvaa sanatunnistamista, luetun ymmärtämisen kautta lukija ymmärtää tekstin sisällön ja sen merkityksen. Internetin, kännyköiden ja sosiaalisen median on kritisoitu heikentävän äidinkielen taitoa. Pikaisella silmäilyllä tapahtuva lukeminen ei kehitä syventävää lukutaitoa. Toisaalta uutta tekniikkaa voidaan pitää lukutaidon edistäjänä, joka voi kannustaa lapsia ja nuoria lukemaan. Myös kirjaston käytön hallitseminen kuuluu toiminnalliseen lukutaitoon. (Sarmavuori 2003, 16–17.)

Suomalaiset lukevat runsaasti edelleen, mutta nuorten asenne lukemista kohtaan on muuttumassa kielteisemmäksi. Vaikka 9.-luokkalaiset ovat vielä lukijoina maailmanlaajuisesti kärkijoukossa, kuitenkin neljäsluokkalaisten kiinnostus kirjoja kohtaan on jo toiseksi matalin 45 vertailumaan joukosta. Lisäksi poikien ja tyttöjen väliset erot lukemisessa ovat suuremmat, kuin muiden OECD-maiden joukossa. Maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten kesken sukupuolten väliset erot ovat samankaltaiset, kummallakin yhtä suuria. Vuoden 2009 PISA-tutkimuksessa Suomi sijoittui kolmanneksi lukutaitotutkimuksessa. (Lukukeskus 2015, viitattu 26.10.2015.) Lukutaidoltaan heikkojen lukijoiden määrä on maassamme kuitenkin kasvanut jatkuvasti. Suomalaisnuorten lukutaito on heikentynyt kolmanneksi eniten OECD-maiden joukosta. Vuoden 2012 PISA-tutkimusten mukaan yhdellätoista prosentilla 15-vuotiaista on jo heikko lukutaito. Vuonna 2003 heitä oli kuusi prosenttia. Erityisesti pojissa on niitä, joiden lukutaito on vaillinainen. (Hartio & Mutila 2015, viitattu 26.10.2015.)

Lukemista pidetään yleensä yksityisenä tapahtumana, mutta se on myös yhteisöllistä. Erilaiset lukupiirit, kirjamesut ja kirjavinkkaukset niin kirjastossa, koulussa kuin kaverien kesken tekevät lukemisesta sosiaalisen tapahtuman. Lähtökohdat kielen ja lukemisen kehittymiselle sekä lukuharrastuksen synnylle luodaan, toivottavasti, kotona. Pienet, puhumattomat lapset ovat tulleet tutuiksi puheterapiassa ympäri Suomen. Lapselle puhuminen ja erityisesti lukeminen ovat lapsen kielen kehityksen kannalta varhaislapsuudessa merkittäviä tekijöitä. Syynä lasten puhumattomuudelle pidetään vanhempien viettämää aikaa sosiaalisessa mediassa, lapsen jäädessä vähemmälle huomiolle. (Haapakoski 2015, viitattu 26.10.2015.) Kirjastot voivat osaltaan edistää ja tukea lukutaidon kasvamista ja kehittymistä. Lapset ja nuoret jotka eivät lue, syrjäytyvät helpommin, sillä hyvä lukutaito auttaa elämänhallinnassa. Tarjoamalla monipuolisia palveluita eri kohderyhmille, asiakkaitaan kuunnellen, kirjasto lisää myös näkyvyyttä omalle työlleen. Perusvinkkaus on yhä työmuotona paikallaan, ja suosittukin yhteistyötapa.

2.3 Mediakirjavinkkaus

Mediakirjavinkkaus (ruotsiksi digitala bokprat, englanniksi digital booktalk) haastaa yleisönsä vastaanottamaan informaatiota yhtä aikaa eri medioiden kautta, mikä kehittää myös medialukutaitoa. Mediakirjavinkkaus auttaa näin myös eri tavoin oppivia vastaanottamaan uutta tietoa helpommin. Eri median lähteitä yhdistelevä vinkkaus on hedelmällinen erityisesti varhaisnuorten parissa, juuri visuaalisuutensa ansiosta, sillä varhaisnuori on kirjojen, lehtien ja muun median suurkuluttaja. Tapa auttaa tuomaan myös vähemmän mediaseksikkäitä kirjoja tai klassikoita esille näyttävällä ja houkuttelevalla tavalla.

Kuvien ja videoiden tehtävänä vinkkauksessa on toimia pääosassa, tukien itse esitystilannetta, avaamalla kirjan sisältöä kuulijoilleen. Kuvat voivat olla täysin juoneen kuulumattomia, mutta niillä saadaan ominaisuuksiensa vuoksi luotua myös haluttua eloa esitykseen. Musiikki voi taas luoda taustalla tunnelmaa tai liittyä käsitellyn kirjan teemaan. Välillä pelkkä kirjan esittely voi olla tehokasta, jatkuvan kuvan ja musiikin syöttämisen lomassa. Mediavinkkauksen tavoitteena on myös lisätä lukuinnostusta erilaisen elämyksen kautta, josta vastaanottajalle voi herätä ajatuksia ja joka kokemuksena jää muistiin. Tutkimuksienkin mukaan tällainen vinkkauksen muoto lisää lainaushalukkuutta ja lainattavien kirjojen määrää. (Booktalking 2015, viitattu 26.10.2015). Vaikka vinkkaus viihdyttää kuulijoitaan, se suuntaa myös pitkäjänteisyyttä vaativan lukemisen pariin. Samalla

mielikuva kirjastosta voi muuttua asiakkaan silmissä hieman modernimpaan suuntaan. (Hirvi 2012, 18–21.)

Niin lapset kuin aikuiset tarvitsevat mediakasvatusta. Aikuinen luo omalla mallillaan lapselle tietoa ja ymmärrystä mediamaailmasta. Jos aikuinen ei tiedosta mediassa noudatettavia sääntöjä eikä tapoja, niitä ei opi myös lapsikaan. Kirjasto ja koulu voivat toimia tässä suhteessa vanhempien apuna. Nykyisessä yhteiskunnassa lapset ja nuoret nähdään kuluttajina varhaislapsuudesta lähtien, joihin voidaan kohdistaa kaikenlaista mainontaa. Mediakasvatus voi toimia suodattimena näihin tilanteisiin, antaen lapsille sekä nuorille mahdollisuuksia kohdata näitä tilanteita. Media-vinkkaus onkin juuri monipuolisuutensa ja muokattavuutensa vuoksi oivallinen apuväline tähän tarkoitukseen kirjastojen käyttämänä. (Sallmén 2009, 23.)

2.3.1 Mediakirjavinkkauksen toteutus

Vinkkariksi kelpaa kuka tahansa, jolla on intoa lukea kirjoja sekä kiinnostusta kyseiseen työhön. Esiintymiskyky ja vuorovaikutustaidot ovat eduksi vinkkausta pitäessä, mutta aremmankaan vinkkarin ei tarvitse pelästyä, sillä nämä kyvyt kehittyvät varsin nopeasti vinkkauskertojen lisääntyessä. Vinkkarin hermostuneisuus saattaa kuitenkin heijastua kuulijoihin, joten oma rauhallisuus on syytä pyrkiä säilyttämään hankalissakin tilanteissa. Teknisestä osaamisesta ja visuaalisesta silmästä on hyötyä esitystä valmistellessa, mielikuvitustakin on varaa käyttää työn lopputuloksen kannalta.

Tavallisin tapa järjestää vinkkauksia tapahtuu yleisissä kirjastoissa, henkilökunnan panostuksella. Tyypillistä on myös vinkkauksen järjestäminen kouluissa ja päiväkodeissa, jossa vinkkauksen tavallisimmin hoitaa kirjaston työntekijä. Jokaisella kirjavinkkarilla on, ja saakin olla, oma persoonallinen tapansa esiintyä tai pukeentua. Kohderyhmä on hyvä huomioida tässäkin asiassa. Lapsille vinkattaessa pukeutuminen vaikkapa jakkupukuun ei välttämättä ole se paras vaihtoehto. Millainen vinkkaus on sitten oikeaoppinen tai onnistunut, siihen vastaus Mäkelän (2003, 8) mukaan kuuluu ”kirjavinkkaus on oikeaoppista silloin, kun kuulijassa herää lukemisen halu”.

Kirjavinkin rakenne on määritelty melko tarkasti ja Mäkelä (Mäkelä 2003, 45) pohjaa tässä suhteessa Bodartin (Bodart 7–14) luomaan tapaan, jossa kirjavinkin rakenne on kolmiosainen.

1. *Johdatus toimintaan.* Kerrotaan kirjan nimi sekä tekijä ja esitellään teos yleisölle.
2. *Esitetään vinkin sisältö.* Kerrotaan esimerkiksi henkilöhahmoista ja kirjan tapahtumista, paljastamatta kuitenkaan juonta. Kirjasta voidaan lukea myös valittuja kohtia yleisölle.
3. *Lopetus.* Lyhyt, selkeä ja koukuttava lopetus jää parhaiten yleisön mieleen.

Rakenteen tarkasta määrittelystä huolimatta vinkkaustilanteet ovat erilaisia. Tähän vaikuttavat niin vinkatut kirjat, ryhmän kokoonpano, aktiivisuus ja läsnäolo kuin käytettävissä oleva aikakin. On hyvä määrittää etukäteen vinkkauskerran kesto ja ottaa selvää myös kuulijoiden aikataulusta ja ryhmän kokoonpanosta, mahdollisista toiveista ja erityistarpeista. Itse vinkkaus vie vain lyhyen ajan, tärkein työ tehdään sitä ennen tutustumalla kirjallisuuteen, valitsemalla sopivat kirjat ja koostamalla esitys valmiiseen muotoon.

Kirjastojen ja koulujen välinen yhteistyö on hyvä huomioida vinkkausta suunniteltaessa. Hirven (Hirvi 2012, 22) mukaan esitys tällöin hyödyttää kirjaston henkilökuntaa, opettajia ja oppilaita parhaalla mahdollisella tavalla. Esityksen markkinointi on tarpeellista aloittaa hyvissä ajoin lähestymällä opettajia. Yhteydenotossa kerrotaan mitä mediakirjavinkkaus on, mitä esitys pitää sisällään ja kenelle se on suunnattu. Tilaisuudesta riippuen markkinoinnissa voi käyttää hyväksi niin kirjaston kotisivuja, sosiaalista mediaa kuin perinteisiä julisteitakin.

Esityksen suunnitteluun on varattava tarpeeksi aikaa, sillä sitä kuluu kirjojen lukemiseen ja valitsemiseen sekä kirjoja täydentävien mediasisältöjen etsimiseen, jotka ovat esityksen pääosassa. Taustalla kulkevan PowerPoint -esityksen tai muiden netistä saatavien ilmaisten esitystyökalujen kuten Prezin avulla voidaan luoda näyttäviä rakennelmia esiintyjän ja yleisön tarpeiden mukaan. Selkeys on silti malttia. Oman vinkkauksessa käytettyn esityksen toteutin PowerPointin avulla, mutta Prezin etuja ovat juuri näyttävyyys, kolmiulotteisuus ja sujuvat kuvien siirtymät.

Yleisön ikäryhmä on hyvä huomioida esityksen visuaalisessa toteutuksessa. Pienemmille lapsille ja varttuneemmalle väelle sopivampia voivat olla rauhallisesti etenevät diat. Nuoret ovat vastavasti tottuneet vauhdikkaisiin, visuaalisesti näyttäviin esityksiin. Hyviä kirjatrailereita, elokuvatrailereita ja vinkkausvideoita löytyy erityisesti YouTubesta, Kirjastokaistan sekä kirjastojen nettisivuilta. Nuorille suunnattua materiaalia näistä löytyy runsaasti, lastenkirjallisuuden määrä on kasvamassa päin.

Mikään ei myöskään estä tekemästä itse trailereita vinkattavista kirjoista. Hyvä esitys kannattaa laittaa jaettavaksi sosiaaliseen mediaan. Tällöin on kuitenkin muistettava tekijänoikeudelliset seikat. Omia töitään jakaessa on hyvä muistaa laittaa yhteystiedot saataville ja antaa lupa teoksensa käyttöön. Tekijänoikeudet on huomioitava myös omassa esityksessä käytettävien musiikkien, videoiden ja kuvien valinnassa, mihin kirjastotkin ovat sitoutuneet. Osaa materiaalia voidaan kuitenkin käyttää epäkaupallisiin tarkoituksiin vapaasti. Muun muassa Flickr -kuvapalvelu tarjoaa kuviaan vapaaseen käyttöön. Musiikkivideoiden tekijälliset oikeudet taas voivat toisinaan olla ongelmallisia. Elokuvien ja trailereiden suhteen epäselvissä tapauksissa voi ottaa yhteyttä esimerkiksi elokuvien maahantuojaan, kysyen asiasta. (Ojala 2011, 33–36.)

Kirjavinkin pituus on sopivimmillaan 3–5 minuuttia, korkeintaan 5–7 minuuttia. Kaikkia kirjoja ei tarvitse vinkata, joistakin riittää vain lyhyt maininta tai videoklippi. Toisista kirjoista voi kertoa perusteellisemmin, paljastamatta kuitenkaan juonta. Lukupätkät kirjoista antavat viitettä millaiseen tyyliin kirja on kirjoitettu ja tuovat syvällisyyttä esitykseen. Esimerkiksi kirjasta voi valita jonkin jännittävän tai hauskan kohdan, korostamaan kirjan houkuttelevuutta. Suositeltavaa on valmistaa eripituisia vinkkejä, sopivasti ryhmiteltynä, mikä tuo kokonaisuudesta mielenkiintoisemman. Vinkkaushetken kokonaispituuteen vaikuttaa lisäksi yleisön ikä. Pienemmille lapsille ja koululaisille 30 minuuttia kestävä vinkkaus on sopiva aika, vanhemmat jaksavat kuunnella jo hieman pidempään. Vinkattavia kirjoja, videoklippeineen ehtii puolentunnin aikana vinkkaaman kymmenkunta. Kirjoja on silti hyvä olla tarvittaessa enemmänkin matkassa, eikä kaikkia tarvitse välttämättä vinkata. (Mäkelä 2003, 50–51, 61.)

Esityksen harjoittelu on tehtävä huolella, sillä itse esitystilanteessa muistilapuista lukeminen ei anna yleisölle kovin vakuuttavaa kuvaa. Vinkkaukseen valikoituneista kirjoista voi tehdä koosteen, josta löytyy kunkin kirjan kansikuva sekä lyhyt kertomus sisällöstä ja kirjan teemoista. Tämä voi olla esityksen aikana itsellä esillä muistinvirkistykseenä, mutta on ensisijaisesti tarkoitettu jaettavaksi kuulijoille. Esityksen aikana on myös hyvä käyttää tilannetajuaan hyväksi, seuraamalla miten yleisö jaksaa ottaa tietoa vastaan. Toisinaan yleisö voi olla hyvin aktiivista ja kyselevää. Levoton yleisö ei vastaavasti välttämättä ole vinkkarin vika, eikä syy aina ole huonossa esityksessä, vaan vinkkausta ennen on kuulijoiden keskuudessa voinut tapahtua jotain, mikä haittaa keskittymistä aiheeseen. Tällöin vinkkarin joustavuus ja mukautuminen sekä pienet muutokset vinkkaustilanteessa ovat voivat olla aiheellisia.

Mediakirjavinkkauksen ollessa kysymyksessä, on tärkeää varata esitykselle tilat hyvissä ajoin ja varmistaa paikan rauhallisuus. Esityslaitteiden toimivuudesta ja yhteensopivuudesta toisiinsa on huolehdittava etukäteen, mutta varmistettava tämä vielä ennen esitystäkin. Tästä johtuen paikalle on tarpeen saapua hyvissä ajoin. Tekniikan toimivuus ei ole silti aina itsestäänselvyys, joten yllätyksiin on varauduttava ja mietittävä miten esitys järjestetään, jos ongelmia ilmaantuu. Tekniikan lisäksi on varmistettava vinkattavien kirjojen saatavuus, jotka on etukäteen varattava kirjastoon useana kappaleena, jotta vinkattavien kirjojen lainaaminen onnistuisi halukkaille kuulijoille esityksen jälkeen. Mikäli kiinnostavaa kirjaa, varsinkin lapselle, ei ole heti saatavilla, voi mielenkiinto sammua lukemista kohtaan.

Varsinainen vinkkaustuokio aloitetaan yleisön rauhoituttua paikoilleen. Ennen vinkkarin itsensä esittelyä ja esityksen alkamista voidaan laittaa kirjoihin liittyvä musiikkivideo pyörimään. Itsensä ja tapahtuman esittelyn jälkeen voidaan kysyä, ovatko osallistujat olleet aiemmin kirjavinkkauksessa ja tietävätkö mitä sellaisessa tapahtuu. Vinkkauksen aikana annetaan mahdollisuus myös kysymysten esittämiseen. Näin saadaan vinkkaushetki aloitettua.

2.3.2 Vinkkaukseen sopiva aineisto

Tärkein sopivan kirjallisuuden ja muun aineiston valintaan vaikuttava tekijä on kohderyhmänä oleva yleisö, erityisesti osallistujien ikä. On hyvä huomioida että kuulijoiden joukossa istuu tavallisesti kahdentyyppisiä lukijoita, heitä jotka lukevat paljon ja heitä, joiden lukeminen on vähäisempää tai eivät lue ollenkaan. Näin ollen on syytä vinkata kirjoja sekä edistyneemmille että aloitteleville lukijoille. Erityisesti näin on silloin, kun lapsista on kyse.

Hyvä periaate kirjojen valintaan on Mäkelän (2003) käyttämä mäty-periaate, mä tykkään-periaate. Valittavan kirjan on oltava sellainen, joka herättää vinkkarille itselleenkin tunteita. Mikäli itse ei pidä vinkattavasta kirjasta, se heijastuu helposti myös kuulijoille ja he huomaavat sen. Tällainen on kuulijoidensa aliarvioimista. Ellei vinkattavista kirjoista etukäteen esitetä toiveita, eikä vinkkaus rakennu tietyn teeman ympärille, vinkkari on varsin vapaa tekemään esityksestä haluamansa tyyllisen. Osan kirjoista voi valita selkeästi suunnattuna sukupuolen mukaan, osan taas sukupuolineutraalimpina teoksina. Monipuolinen aineisto ja aihepiirien runsaus tarjoavat jokaiselle lukijalle jotain. Kirjavinkkien valinnassa koululaisille on hyvä tutustua mahdollisiin luokkien käytössä ole-

vien lukupassien kirjoihin. Vinkkaus voi sisältää passissa olevista kirjoista yhden tai kaksi, muutoin on pyrittävä tarjoamaan uudenlaista luettavaa kuulijoilleen.

Uudempien kirjojen etu on siinä, että niistä on saatavilla paremmin kirjatrilereita kuin vanhemmasta kirja-aineistosta. Kirjojen pohjalta tehtyjä elokuvien esittelytrailereita löytynee niin uusista kuin vanhoistakin elokuvista melko hyvin. Pääsääntöisesti mediasisällön valintaan vaikuttavat vinkattavat kirjat, jotta se tukee esitystä mahdollisimman paljon. Mediasisällön valinnassa on myös huomioitava mahdolliset ikärajat sekä tekijänsuojaoikeudet. Koostamalla esitykseen rauhallisempia ja vauhdikkaampia kohtia, puhetta ja musiikkia sekä videoita, luodaan monipuolinen paketti yleisön nautittavaksi.

Kirjavinkkaukseen liittyen sopivaa suomenkielistä kirjallisuutta on julkaistu jonkin verran. Tunnetuin näistä lienee on Marja-Leena Mäkelän kirjoittama Kirjavinkkarikirja, jota itsekkin olen käyttänyt apuna työni toteuttamisessa. Kirjasta on ilmestymässä 4. uudistettu painos syksyllä 2015. Valitettavasti tämä ei kuitenkaan ehtinyt mukaan omaa työtäni varten. Ruotsin kielellä aiheesta on saatavilla vuonna 2006 ilmestynyt Karna Nyströmin teos, PÅ tal om böcker: om bokprat och boksamtal i skola och bibliotek. Sarjakuvien vinkkaamiseen tarjolla on Sarjakuvavinkkaajan opas, Kalle Hakkolan ja Mari Luolamaan toimittamina. KuMuKi-vinkkausta sivutaan useassa kirjassa, mutta varsinaista omaa lähdeteosta kyseisestä aiheesta ei ole. Ruotsissa ja englanninkielisissä maissa mediakirjavinkkaukset ovat yleisempi käytäntö kirjastotyössä, mitä vielä meillä. Ruotsin- ja englanninkielisiltä verkkosivustoilta onkin mahdollista löytää tarkempaa tietoa sekä vinkkejä omien vinkkausten ja trailereiden tekoon.

3 KIIMINGIN KIRJASTOSSA TOTEUTETUT KIRJAVINKKAUKSET SYKSYLÄ 2015

Opinnäytetyön toiminnallinen osuuden toteutin Oulun kaupunginkirjaston alaiselle Kiimingin aluekirjastolle. Syksyllä 2015 pidin viisi mediakirjavinkkaustilaisuutta Kiimingin kirjastossa, Kiimingin koulujen kolmasluokkalaisille. Vinkkauksiin osallistuivat Kiiminkijoen koulun 3A–3E -luokat sekä Alakylän, Ylikylän, Huttulylän ja Tirinkylän koulujen kolmasluokkalaiset. Vinkkausten rakenteen ja sisällön suunnittelin itsenäisesti, samoin kuin toteutin itse vinkkaustilaisuudetkin. Vinkkausten yhteydessä keräsin kirjallista palautetta niin oppilailta kuin opettajilta ja palaute on analysoitu opinnäytetyössäni. Opinnäytetyön liitteenä olevassa havaintopäiväkirjassa (liite 4) olen kuvannut vapaamuotoisesti vinkkausten suunnittelua ja toteutusta.

3.1 Kiimingin kirjasto

Seuravissa alaotsikon kappaleissa käsittelen Kiimingin kirjastotoiminnan kehittymistä Kirjastovirman (Kirjastovirma, viitattu 26.10.2015) mukaan, ellen toisin mainitse. Vuonna 1860 Kiimingissä herättiin kirjastoaatteeeseen ja tuolloin pohdittiin kyläkoulun sekä lainakirjaston perustamisen mahdollisuutta. Kyläkoulun saamista pidettiin tärkeänä, mutta kirjastoajatukseen suhtauduttiin epäillen, sillä kirjojen arveltiin olevan ”aiwan satu-kirjoja”. (Kirjastovirma a, viitattu 26.10.2015). Tämän seurauksena kirjastoasia jäi unholaan, kunnes kirkkoherra R. W. Montin perusti lainakirjaston Kiimingin pappilaan vuonna 1871. Kirjoja kirjastossa oli kuitenkin vähän, joten ahkera lainaaminen kääntyi pian laskuun kirjojen puutteen vuoksi.

Kiimingin kunta tuli kirjaston apuun vuonna 1875, kirjaston siirtyessä kunnan hallintaan. Varsinaisen kirjaston avajaiset olivat kuitenkin vasta syksyllä 1891 ja se oli avoinna sunnuntaisin kirkonmenojen jälkeen. Lainausta muutettiin maksulliseksi. Maksullisuudella ja sakkomaksuista saaduilla rahoilla kehitettiin ja ylläpidettiin kirjastoa. Kirjastolle laadittujen sääntöjen mukaan kirjaston tarkoituksena oli ”walistuksen lewittäminen syviin kansankerroksiin”, minkä vuoksi ”sen kirjallisuudenkin tulee olla puhdasta ja ylentävää”. (Kirjastovirma b, viitattu 26.10.2015.) Vuonna 1902 kirjaston kokoelman suuruus oli 170 kirjaa. Samaisena vuonna vuosilainausta oli 636 kappaletta.

1900-luvun alkuvuosikymmeniltä Kiimingin kirjaston historiasta on säilynyt vain vähän tietoa. Kirkonkylän kansakoulun tiloissa oli todennäköisesti tilat kirjastolle ja kirjakaapeille, kunnan myöntäessä vuosittain 50 mk kirjojen hankintaa varten. Myös Kiimingin sivukylillä toimi pieniä lainausasemia, jotka 1960-luvulla muutettiin sivukirjastoiksi. Kaikilla Kiimingin kouluilla oli lisäksi oma pieni kirjastonsa, josta koulukirjat lainattiin. Kirjastosta sai lainalle myös muita kuin koulukirjoja. Tuon ajan lainatuimpien kirjojen joukossa on tuttuja teoksia myös nykyajan koululaisille, kuten Daniel Defoen Robinson Crusen, Anni Swanin Ollin oppivuotia ja Jalmari Finnen Kilusen Plättää. Kirjastoihin hankittiin lisäksi paljon uskonnollista- mutta myös ammattikirjallisuutta opettajien käytettäväksi. (Satokangas 1984, 40.)

1950–1960-luvuilla havahduttiin Kiimingin kirjaston jälkeensijaisuuteen. Kirjastolaitokselle annettiin huomautuksia määrärahojen puutteesta, kirjastotiloista ja aukioloista sekä hoitajien epäpätevyydestä. Tämän myötä tilanne alkoi muuttua ja kirjasto kehittyä. Vuonna 1966 kirjasto muutti kirkonkylän kansakoulun opettajainhuoneesta entisiin kunnantöimistön tiloihin ja vuonna 1974 jälleen uuden virastotalon yhteyteen. Kirjaston aukiolo laajeni seitsemään tuntiin viikossa, lisäksi kirjastoon perustettiin päätoiminen kirjastonhoitajan virka. 1980-luvulla keskityttiin kirjastotoiminnan laajentamiseen ja keskitettyyn kirjahankintaan sekä luettelointiin. Kiimingin kirjasto kärsi yhä tilanpuutteesta ja lähes puolet kokoelmasta jouduttiin säilyttämään kunnanviraston väestönsuojassa. 1990-luvulla olikin uuden kirjaston ja sen yhteydessä olevan vapaa-ajankeskuksen avajaiset.

Vuonna 1989 Kiimingin kirjasto liittyi Outi-kirjastojärjestelmään yhdeksän muun Pohjois-Pohjanmaan kunnankirjaston kanssa, jota seurasi tietotekninen kehittyminen. Kiimingin kirjasto oli vuonna 1995 ensimmäinen kirjasto Oulun läänissä, joka sai Internet-yhteydet. Kiimingin kirjasto toimi näin edelläkävijänä monelta osin ja sai Suomen kirjastoseuran myöntämän maininnan vuoden kirjastokunnaksi vuonna 2004. Kiiminkiläiset ovat lisäksi ahkeria kirjastonkäyttäjiä, esimerkiksi vuonna 2008 Kiiminki oli sijalla 11, Suomen eniten lainanneiden kuntien joukossa.

Kiimingin liittyessä Ouluun vuoden 2013 kuntaliitoksessa, Kiimingin kirjastosta tuli osa Oulun kaupunginkirjastoa. Oulun aluemallin mukaan Oulun kaupunki on jaettu neljään alueeseen: keskiseen, pohjoiseen, itäiseen ja eteläiseen. Kiimingin kirjasto toimii itäisen alueen aluekirjastona. Kiimingin kirjaston alaisuuteen vastaavasti kuuluvat Jäälän, Myllyojan, Ylikiimingin sekä Yli-lin kirjastot. (Oulun kaupunki 2015a, viitattu 26.10.2015.)

Kiimingin kirjaston tilat muodostuvat lehtisalista, lasten- ja aikuistenosastoista sekä työskentelyyn varattavasta työtilasta ja monitoimihuoneesta. Samassa rakennuksessa kirjaston yhteydessä toimii nuorisotalo Syke, jonka kanssa käytössä on yhteinen auditorio. Kirjaston tiloissa sijaitsee kiiminkiläissyntyisen kuvanveistäjä Oskari Jauhiaisen galleria. Galleriassa on näytillä lisäksi Oskari Jauhiaisen oppilaan, kuvanveistäjä Anja Juurikkalan keramiikkaa. (Oulun kaupunki 2015b, viitattu 26.10.2015).

Kiimingin ikärakenne on varsin nuorta. Kiimingin suuralueella, jossa kirjastokin sijaitsee, asui 31.12.2014 yhteensä 8425 asukasta. Asukkaista 0–6-vuotiaita on 1168, 7–12-vuotiaita 1077, 13–15-vuotiaita 480, 16–18-vuotiaita 376 ja 19–24-vuotiaita 389 henkilöä. 25–64-ikäisten asukkaiden määrä on 3947 henkeä. Yli 65-vuoden ikäisten asukasmäärä on 988 henkeä. (Oulun kaupunki 2014a, viitattu 26.10.2015.) Kiimingin asukkaiden keski-ikä on vuosia ollut alle 33 vuotta. Vastaa-vasti vuoden 2014 alussa koko Oulun väestön keski-ikä oli 36.7 vuotta. (Oulun kaupunki 2014b, viitattu 26.10.2015).

Kiimingin kirjasto ja alueen koulut toimivat yhteistyössä Kirjastoreitin mukaisesti. Kirjastoreitin puitteissa, joka on Oulun kaupungin ja Oulun koulujen hanke, koululaiset pääsevät käymään kirjastossa kouluvuosiensa aikana. Kirjastokäyntien ohella heille on tarjolla muun muassa tiedonhaunopastusta ja kirjavinkkauksia. Tavoitteena onkin kehittää lasten ja nuorten luku- ja mediataitoja sekä herättää lukuinnostusta. Kiimingin kirjastossa järjestetään ensimmäisille luokille tutustumiskäyntejä kirjastoon. Kolmasluokkalaiset osallistuvat kirjavinkkauksiin, viides- ja seitsemäsluokkalaiset saavat tiedonhaunopetusta verkkokirjastossa ja tehtäväkseen mobiilitehtäviä. Myös seitsemäsluokkalaisille on tarjolla kirjavinkkauksia. Lukion ensimmäisille luokille on suunniteltu kirjastokäyntien lisäksi paikannustehtäviä. Esikouluikäisille on tarjolla lukuhöperöpassi, jossa on suositeltu ikään sopivia kirjoja luettavaksi. Heille tarjotaan myös satutunteja, jos päiväkodit niin haluavat. (Heikkinen 2015.)

Kiimingin kirjastossa on runsaasti toimintaa ja tapahtumia lapsille ja vanhemmille. Satutuokioita pidetään viikoittain, aina perjantaisin. Perinteisen satutuokion sijaan lapsille järjestetään usein myös nukketatteriesityksiä. Lasten ja nuorten pelipäivää on järjestetty syksyisin, kansallisena pelipäivänä, yhdessä nuorisotalo Sykkeen kanssa. Näiden lisäksi kirjastossa on ajoittain erilaisia musiikki- ja elokuvatapahtumia. Aikuisemmille kirjanystävälle on mahdollista osallistua lukupiiriin, ja useasti kirjastossa nähdään myös kirjailijavieraita.

3.2 Mediakirjavinkkausten suunnittelu

Maaliskuussa 2015 heräsi ajatus toiminnallisen opinnäytetyön tekemisestä, joko satutuntien tai mediakirjavinkkausten järjestämisen muodossa. Satutuntien ja nukketatterien pitäminen oli itseleni ehtinyt tulla tutuksi opiskelujen ja työharjoittelun kautta, mutta kirjavinkkauksista en tiennyt käytännössä mitään. Niinpä oli tartuttava tällaiseen mahdollisuuteen, vieläpä mediakirjavinkkauksen muodossa, sillä koin median tuomien apuvälineiden helpottavan vinkkaamista toimien sen tukena. Otin yhteyttä työharjoittelupaikkani olleeseen Kiimingin kirjastoon ja kävin keskustelemassa kirjastonjohtaja Kirsi Kaston ja kirjastonhoitaja Teija Heikkisen kanssa, kysyen voisinko valmistaa opinnäytteen toiminnallisen osion heille. Sovinimme mediakirjavinkkausten järjestämisestä kolmasluokkalaisille, sillä Oulun kaupungin ja Oulun koulujen Kirjastoreitin hankkeen mukaisesti kolmannet luokat osallistuvat kirjavinkkaukseen lukuvuotensa aikana. Tällöin oma vinkkaukseni helpottaisi kirjastonkin työtaakkaa. Päätimme järjestää vinkkaukset kolmena eri esityskertana, syyskuun 2015 aikana. Mietimme myös vinkkausten pitämistä osittain kouluilla, mutta lopuksi näimme parhaaksi järjestää kaikki tilaisuudet kirjaston auditoriossa.

Kesän 2015 aikana tutustuin lasten- ja nuortenkirjallisuuteen, valiten esitykseen sopivat kirjat. Apua kolmasluokkalaisille sopivien kirjojen valintaan sain Puolivälinkankaan kirjastovirkailijalta. Hänen suosittelemistaan kirjoista moni päätyikin vinkattavakseni. Mukaan otettavien kirjojen valintaan vaikutti luonnollisesti myös niihin soveltuvan media-aineiston löytyminen esityksen lähtökohdaksi. Pyrin valitsemaan kirjat siten, että ne käsittelevät eri aiheita monipuolisesti, huomioiden sekä kotimaiset kirjat että ulkomaisen käännöskirjallisuuden. Kirjastovirkailijan mukaan kotimaiset kirjat ovat tavallisesti sisällöltään laadukkaampia, mitä käännöskirjallisuus. Tämän totesin myös itse, lopullista kirjavalikoimaa tehdessäni. Kuitenkin käännöskirjallisuudesta löytyy paljon helppolukuisia, huumoripitoisia ja seikkailuntäyteisiä kirjoja, joiden avulla on helppo kannustaa vähän lukevia lapsia kirjojen pariin. Erityisesti näistä on apua on poikien kohdalla, jotka eivät välttämättä jaksaa syventyä pitkiin kirjoihin. Myös eritasoisten lukijoiden huomioonottaminen oli tärkeää. Kaikki kirjat kuuluivat osaksi jotain kirjasarjaa, mikä tarjoaa lukijoilleen mahdollisuuden nauttia pidempään mieluisaksi koetusta kirjasta ja sen aihepiiristä. Jokainen kirja on mahdollista silti lukea yksittäisenä teoksena. Mukaan vinkkaukseen valikoitui yhdeksän lasten- ja nuortenromania, yksi kuvakirja, yksi sarjakuva sekä tietokirjaksi luettava teos. Valitsemistani kirjoista tein kirjalistan, johon tuli kunkin kirjan kansikuva, tiedot tekijästä sekä lyhyt kuvaus kirjan aihepiiristä. Kirjalista oli ensisijaisesti tarkoitettu jaettavaksi vinkkaukseen osallistuville oppilaille. Tekemiäni listoja näkyikin oppilailla mukana vinkkauksessa.

Vinkkausten varsinainen runko muodostui PowerPoint -esityksestä, johon liitin vinkattavat kirjat aihealueittain sekä näihin liittyvät trailerit ja musiikkivideot. Osalle kirjoille olin kirjoittanut kuvan mukaan lyhyen esittelypätkän, osasta oli vain pelkkä kansikuva. Kaikista kirjoista kuitenkin oli tarkoitus kertoa hieman, lukien muutamien kirjojen sisällöstä valittuja kohtia, videoiden ohessa. Olin varannut myös fyysiset kappaleet kirjoista itselleni mukaan vinkkaukseen. Tämän lisäksi kärryllinen kirjoja oli tilattu kirjastoista vinkkaustuokioiden jälkeen lainattaviksi. Esittelin vinkattavat kirjat sekä tekemäni PowerPoint -esityksen kirjaston henkilökunnalle ja he olivat niihin tyytyväisiä.

Lopuksi valmistin palautekyselyt jaettavaksi vinkkausten jälkeen sekä opettajille että oppilaille. Palautteisiin pyydettiin nimeä, sillä kaikkien vinkkaukseen osallistuneiden luokkien kesken arvottiin kirjoja siten, että jokaiseen luokkaan meni aina yksi palkintokirja. Arvottavat kirjat lahjoitettiin kirjaston kautta, muutaman kirjoista hankin itse.

3.3 Vinkkauskutsut

Vinkkausten valmistelua osaltani helpotti työsuhteessa oleminen, elokuun 2015 aikana, Kiimingin kirjastossa. Näin saatoin muun työni ohessa hoitaa vinkkaukseen liittyviä järjestelyitä, kuten vinkkaukseen tarvittavan laitteiston testaamista ja vinkkauskutsujen lähettämistä. Heti koulujen alettua lähetin sähköpostitse suunnittelemani vinkkauskutsun kaikille Kiimingin koulujen kolmasluokkalaisten opettajille. Kutsussa esittelin itseni ja kerroin mistä tapahtumassa on kyse. Vinkkauksen kestosta mainitsin sen olevan noin puoli tuntia. Lisäksi ehdotin aikaväliä, jolloin vinkkauksiin olisi mahdollista osallistua. Pyysin viestissäni ilmoittamaan mukanaolosta kirjastonhoitaja Teija Heikkiselle, joka oli yhteyshenkilöni opinnäytetyön ajan.

Tavanomaisesta poikkeava kirjavinkkaus herätti kiinnostuksen ja lähes kaikki opettajat vastasivat siihen parin päivän sisällä. Kahdelle opettajalle lähetin hieman myöhemmin uudestaan kutsun ja lopulta kaikki kutsun saaneet opettajat halusivat osallistua luokkiensa kanssa mediakirjavinkkauksiin. Näin päätimme lisätä vinkkauskertoja neljään, sittemmin viiteen, jotta kaikki luokat pääsisivät osallistumaan. Sain kaikkien opettajien kanssa sovittua päivät sujuvasti, ja yhteen vinkkaustilaisuuteen osallistuisi aina yhdestä kolmeen luokkaa kerrallaan. Paria päivää ennen vinkkauksia lähetin osallistuville luokille tervetulokutsun, sekä laatimani kirjallistan vinkattavista kirjoista oppilaille monistettavaksi ja jaettavaksi. Kiimingin koulun opettajille sähköpostitse lähettämäni kutsuviesti on työni liitteessä mukana (liite 1).

3.4 Vinkkaustilaisuudet

Vinkkaustilaisuudet Kiimingin koulujen kolmasluokkalaisille järjestettiin 18.9–2.10.2015 välisenä aikana Kiimingin kirjaston auditoriossa. Vinkkauskertoja oli yhteensä viisi. Vinkkauksiin osallistui yhteensä 166 oppilasta ja 10 opettajaa. Osallistujina oli Kiiminkijoen koulun 3A–3E -luokat, Alakylän ja Ylikylän sekä Huttukylän ja Tirinkylä koulujen kolmannet luokat. Havaintopäiväkirjassa (liite 4) on vapaamuotoisempi ja yksityiskohtaisempi kuvaus vinkkauserroista.

3.4.1 Vinkkaus 18.9.2015

Ensimmäiseen vinkkaustuokioon osallistuivat Kiimingin Alakylän ja Tirinkylän koulujen kolmasluokkalaiset, yhteensä 42 oppilasta sekä kolme opettajaa. Luokat saapuivat sovittuna aikana kirjastoon. Itse olin saapunut paikalle hyvissä ajoin tekemään alkujärjestelyjä ja tämä osoittautui tarpeelliseksi, sillä aamu vierähti teknisten ongelmien parissa. Hieman ennen esityksen alkua saimme laitteet toimimaan välttävästi sekä ladattua esityksen GoogleDriven avulla näytettäväksi. Esitys oli nyt valmiina alkamaan. Aloitin esittelemällä itseni, kuka olen ja mistä tulen, sekä kertomalla mistä tilaisuudessa ja kirjavinkkauksessa on kysymys. Lisäksi kerroin, että tilaisuuden lopuksi jaan läsnäolijoille palautelomakkeen täytettäväksi ja palautettavaksi minulle. Muistutin oppilaita laittamaan papereihin myös nimet, sillä kaikkien vinkkauksessa olevien kesken arvottaisiin kirjapalkintoja.

Oppilaat asettuivat kuuntelemaan ja jaksoivat rauhallisesti seurata esitystä koko ajan, teknisistä ongelmista huolimatta. Äänentoisto ja hidas nettiyhteys aiheuttivat ajoittain häiriöitä esityksen aikana. 30 minuutin aikana ehdin hyvin käymään esityksen ja kaikki valitsemani 12 kirjaa lävitse. Kirjanäytteinä luin Kivalan etsivistä ja Ninjamagnusteista pienet otteet. Huomasin ajan riittäneen hyvin, joten olisin enemmänkin voinut kertoa kirjoista. Muutoin noin puolentunnin mittainen aika osoittautui sopivaksi kyseiselle kohderyhmälle, jonka he jaksoivat hyvin keskittyä. Kysymyksiäkin oli lupa esittää, mutta siihen kukaan oppilaista ei uskaltanut. Mukana esityksessä ollut kirjastoalan työharjoittelija jakoi lopuksi kaikille palautelaput, jotka he saivat täyttää ja palauttaa.

Palautteiden jälkeen toinen luokka jäi kirjastoon lainaamaan kirjoja ja toinen luokka palasi kirjastolle uudestaan, käytyään ensin koululla syömässä. Vinkkaamani kirjat menivät hyvin lainalle ja olin mukana niin avustamassa lainaustapahtumissa kuin kirjojen etsinnässä. Erityisesti ja yllättä-

en pojat olivat innokkaita lainaajia. Varsinkin Ninjamagnustit ja Zac Power-kirjat kiinnostivat heitä, tytöillä valikoima oli monipuolisempaa. Kirjoja olikin pyydettyä lisää seuraavaa esityskertaa varten.

Hyvästelyäni oppilaat ja opettajat heidän poistuessaan kirjastosta, tutkin hieman saamiani palautteita. Olin helpottunut pääosin positiivisesta palautteesta, sillä epäilin, teknisten ongelmien johdosta, palautteen olleen kriittisempää. Sain myöhemmin kuulla yhden paikalla olleista opettajista kehuneen esitystä työpaikallaan kaikille sekä kertoneen millainen vinkkaus oli ollut ja mitä siihen kuului. En juuri jännittänyt itse esiintymistä, vaikka ongelmia riitti ennen esitystä ja sen aikana. Seuraavaksi kerraksi päätin kuitenkin hidastaa puhetahtia rauhallisempaan suuntaan, koska aika siihen näytti riittävän hyvin. Helpottunein mielin jäin odottamaan seuraavaa kertaa.

3.4.2 Vinkkaus 23.9.2015

Toiseen vinkkaustuokioon osallistuivat Ylikylän kolmasluokkalaisten, opettajansa johdolla. Oppilaita oli läsnä 16 henkilöä. Olin tullut kirjastoon jälleen paikalle muutama tunti ennen vinkkauksen alkua suorittamaan alkujärjestelyt. GoogleDriven kautta päätimme jälleen näyttää esityksen, nyt ja seuraavillakin kerroilla. Vedin esityksen läpi edellisen tapaan, eivätkä tekniset ongelmat häirineet tällä kertaa. Vinkkaukseen osallistunut ryhmä oli edellisten luokkien tapaan hiljainen ja rauhallinen, joten keskustelua ei sen kummemmin syntynyt esityksen aikana. Moni näytti kuitenkin seuraavan hyvin keskittyneesti, pientä keskusteluakin oli oppilaiden kesken mielenkiintoiseksi koetuista kirjoista käyty. Palautteiden jälkeen useat oppilaat tulivat kuitenkin innokkaasti juttelemaan kirjoista tai kommentoimaan esitystä. Samoin oli ensimmäiseen vinkkaukseen osallistuneiden lasten kanssa.

Lopuksi olin mukana lainaustilanteessa ja hyvästelin heidät kotimatalle. Pojat yllättivät lainausinnollaan jälleen, lainaksi meni samoja suosikkeja kuin aiemmallakin kerralla. Myös Tam kerjäläispoikaa lainattiin paljon. Paljon puhutaan poikien lukemattomuudesta, mutta näiden poikien kohdalla tämä ei näyttänyt pätevän. Kirjoja oli taas mennyt runsaasti, joten niitä oli jälleen pyydettyä lisää muista kirjastoista toimitettavaksi Kiiminkiin. Vinkkauksen sujuttua tällä kertaa ongelmitta jäin odottelemaan innolla seuraavaa esityskertaa.

3.4.3 Vinkkaus 25.9.2015

Kolmannessa vinkkaustuokiossa olivat läsnä Kiiminkijoen koulun 3C- ja 3D -luokat sekä Huttukylän koulun kolmasluokkalaiset. Paikallaolijoiden määrä oli tähänastisista suurin, 48 oppilasta ja kolme opettajaa. Opettajien pienen rauhoittelun jälkeen oppilaat asettuivat kuuntelemaan ja jaksoivat keskittyä esityksen loppuun saakka. Totuttuun tapaan esittelin itseni sekä tulevan esityksen lyhyesti. Aiemmissa vinkkauksissa olin lukenut tekstinpätjän kahdesta kirjasta (Ninjamagnus-tit ja Kivalan etsivät), mutta ajan riittäessä hyvin otin myös kolmannen kirjan mukaan (Sirkuskoira Rico). Tämä sai aikaan sen, että Sirkuskoira Rico-kirjoja lainattiin runsaasti. Tästä kirjasta kiinnostuivat niin tytöt kuin pojat. Tällä kertaa myös Lökkisaaren säpinät-kirjaa innostuttiin lainaamaan. Vinkatuista kirjoista tehtiin paljon varauksia, sillä kaikille innokkaille ei riittänyt haluamaansa kirjaa.

Tämäkään ryhmä ei intoutunut keskustelemaan vinkkauksen aikana kirjoista, ainoastaan yksi oppilas halusi varmistaa erään kirjan nimen. Palautettuaan palautekyselyn he kuitenkin tulivat jälleen kyselemään kirjoista. Niin myös tytöt, mutta erityisesti pojat olivat jälleen innokkaita lainaajia ja arvelinkin esityksessä näytetyillä videoilla olleen osuutensa. Outoon kirjaan voi olla helpompi tarttua nähtyään siitä ensin jonkin mielenkiintoa herättävän videoklipin.

Hyvästelyäni luokat, heidän lähdettyä kirjastosta, tutkin jälleen palautteiden antia. Kahdessa opettajan palautteessa toivottiin vinkkarin eli allekirjoittaneen olevan paremmin esillä. Auditorion valaistus oli tähän asti pidetty melkö hämäränä, diojen optimaalisen näkymisen vuoksi. Seuraavaa esitystä varten päätimme siirtää pöydän paikkaa ja tuoda viereeni lukulampun, mikä helpottaisi itseänikin lukiessani esittelykohtia kirjoista. Koska aika riitti tässäkin esityksessä hyvin, päätin ottaa muutaman lukunäytteen seuraaville kerroille lisää. Samalla voisin seurata, miten lukunäyte vaikuttaisi kirjojen lainattavuuteen. Mielenkiintoista oli huomata, miten kaikkilla esityskerroilla oli kaikkia vinkkaamiani kirjoja lainattu tasaiseen tahtiin, mutta silti jokaisella ryhmällä olivat myös omat suosikkinsa mitä he innostuivat lainaamaan.

Tässä vaiheessa esityksiä huomasin oman ulosantini tulleen sujuvammaksi, enää ei tarvinnut niinkään keskittyä sanomisiini vaan saattoi paremmin seurata yleisön reaktioita esityksen aikana. Samoin huomasin jokaisen vinkkauskerran muodostueen aina hieman erilaiseksi, vaikka esityksen rakenne pysyikin samana. Oma esiintymisvarmuuteni lisääntyi sekä luottamus siihen, että kaikki sujuu hyvin vinkkauskertojen loppuun saakka.

3.4.4 Vinkkaus 30.9.2015

Neljännän vinkkaustuokion pidin Kiiminkijoen koulun 3A- ja 3B -luokille, joissa oppilaita oli yhteensä 41. Opettaja oli heidän mukanaan kaksi. Tässä vinkkauksessa luin lyhyet tekstiosuudet myös Kahjo kouluni-kirjasta sekä Mammuttikoulusta, muutoin vinkkaus meni edellisten kertojen mukaan. Mielestäni oppilaat jaksoivat kuitenkin seurata hyvin, eikä tämä lisäys juurikaan vaikuttanut esityksen pituuteen. Tästä huolimatta toisen osallistuneen opettajan palautteen mukaan epäiltiin, olisiko lyhyemmät lukuosuudet paikallaan, jotta oppilaat jaksaisivat keskittyä paremmin. Vastaavasti oppilaiden palautteista oli saanut lukea, miten kiva on kuulla kirjoista kerrottavan ja niitä ääneenluettavan.

Tähän esitykseen lisäsimme valaistusta viimekertaisen palautteiden pohjalta. Tilaamiani kirjoja oli saapunut reilusti lisää ja valmistelin ne ennen esityksen alkua lainauskuntoon, kuten aiemmilla kerroillakin. Vastaavasti esityksen jälkeen lainasin kirjat aina uudelleen kirjaston vinkkauskortille odottamaan seuraavaa kertaa. Tällä kerralla oppilailla oli kuitenkin vinkkauksen jälkeen kiire syömään, joten he eivät pitkään viipyneet kirjastossa. Kirjoja myön lainattiin vähemmän, mitä aiemmilla vinkkauserroilla. Tähän vaikutti sekin, että monella ei ollut kirjastokorttia mukanaan. Osa oppilaista varasikin kirjoja myöhemmin haettavaksi. Kuulin myös, että vinkkaamiani kirjoja oli sittemmin käyty parinakin päivänä kyselemässä ja lainaamassa.

3.4.5 Vinkkaus 2.10.2015

Viidenteen ja viimeiseen vinkkauskertaan osallistui Kiiminkijoen koulun 3E -luokka. Oppilaita oli läsnä 20 henkeä, opettajansa johdolla. Olin kysellyt jokaisella kerralla oppilailta, tietävätkö he mitä kirjavinkkaus on. Tämä ryhmä oli ensimmäinen, joka kysymykseen osasi vastata. Heille oli selvästi etukäteen kerrottu, mihin he ovat osallistumassa. Kerroin vielä miten mediakirjavinkkaus poikkeaa perinteisestä kirjavinkkauksesta. Muutoin tämäkään luokka ei innostunut, edellisten ryhmien tapaan, kyselemään esityksen aikana mitään.

Vinkkauksen pidin edellisen kerran tapaan ja näytteitä luin useammista kirjoista. Vinkkauksen kestoksi tuli näin 35 minuuttia. Opettajan palautteessa tälläkin kerralla mainittiin, että esitys voisi olla hieman lyhyempi. Silti vain yhdessä ja tämän viimeisen ryhmän palautteessa eräs oppilas oli toivonut lyhyempää tilaisuutta. Jokaisessa vinkkauskerrassa oli myös mukana kuuntelemassa

kirjaston henkilökuntaa, ja heidän mukaansa vinkkaus oli nyt kiinnostavampi, kun luettuja kirjoja oli enemmän. Seurasin esityksen aikana yleisöä, eivätkä he vaikuttaneet olevan rauhattomampia edellisiin luokkiin verrattuna. Tulin kuitenkin toteamaan, että esityksen pituus on maksimi, mitä tämänikäiset jaksavat keskittyä.

Edelliselle kerralle tilaamiana vinkkauskirjoja oli tullut niin paljon, että ajattelin niitä olevan liikaa. Toisin kuitenkin kävi ja tämä luokka todella innostui lainaamaan kirjoja. Kaikille halukkaille ei riittänyt toivomiaan kirjoja, joten kirjavarauksia tehtiin useita. Tällä kertaa tytöillä suosittuja olivat Hamsteripäiväkirjat sekä Rakas nuija päiväkirjani-sarja. Kivalan etsivät ja Kahjo kouluni näyttivät olevan poikien mieleen Ninjamagnustien ja Zac Powerin lisäksi. Kuten muillakin kerroilla, olin mukana lainaustilanteessa ja avustin oppilaita vastaamalla kysymyksiin ja kirjahauissa. Lopuksi yksi vinkkaukseen osallistunesta 3E -luokan oppilaasta sai palkinnoksi arvontakirjan. Muille voitokirjan saaville ilmoitin tiedon myöhemmin opettajien kautta ja kirja oli noudettavissa kirjastosta.

Viimeiselle ryhmälle jätettyäni hyvästit saatoin huokaista helpotuksesta. Palautin jäljellejääneet kirjat hyllyihin, osan takaisin kirjastoihin omaan toimipisteeseensä. Näin vinkkaukset oli loppuunsaatettu, mielestäni ihan kunnialla. Esiintymisvarmuuden ja -sujuvuuden lisääntyminen loppua kohti lisäsi myös itsevarmuutta ja intoa kyseistä työmuotoa kohtaan. Vinkkauspallutteen analysoinnin tulokset voi lukea kappaleesta 4. Parhaimmaksi palautteeksi ja vinkkausten onnistumisen mittariksi katson kuitenkin oppilaiden lainaamat kirjat ja niiden runsaan määrän.

4 PALAUTTEIDEN KÄSITTELY

Kaikkien vinkkauskertojen jälkeen osallistujat vastasivat vinkkaajan laatimaan palautelomakkeeseen, joista oli omat versionsa niin opettajille kuin oppilaille (liittet 2 ja 3). Palautteiden tarkoituksena oli muodostaa runko survey-tutkimukselle, pienimuotoiselle kontrolloidulle kyselylle. (Hirsjärvi 2009, 193). Lomakkeesta pyrin laatimaan selkeän ja tarpeeksi lyhyen vastattavaksi, mutta silti riittävän kattavaa tietoa antavaksi. Kävin lomakkeet läpi myös kirjaston yhteyshenkilöni kanssa.

Oppilaiden lomakkeessa oli viisi kysymystä, joista kaksi oli monivalintakysymyksiä (rasti ruutuun) ja kolme oli avoimia kysymyksiä. Opettajien lomakkeessa oli neljä kysymystä. Näistä yksi oli monivalintakysymys. Avoimia kysymyksiä oli yksi ja yksi oli kyllä/ei -kysymys. Näiden lisäksi pyysin antamaan numeerisen yleisarvosanan asteikolla yhdestä viiteen, joista arvosanana 1 oli huonoin ja 5 paras. Oppilaiden lomakkeissa pyydettiin lisäksi ilmoittamaan osallistujan nimi ja koulu, tulevan kirja-arvonnan vuoksi. Muutoin tällä ei ollut merkitystä palautteiden analysoinnissa, kuin että se mahdollisti tyttöjen ja poikien välisten vastausten eroavaisuuden tarkastelun.

Vinkkaukseen osallistuvia oli yhteensä 166 oppilasta ja 10 opettajaa. Vastausprosentti opettajien kohdalla oli 100%. Oppilaiden osalta vastausosuus oli 98 %, sillä kaksi oppilaista jätti palauttamatta lomakkeen. Valtaosa oppilaista täytti kuitenkin lomakkeen kokonaan, eniten puutteita oli avokysymyksiin vastattaessa.

Tässä luvussa analysoin opettajien ja oppilaiden vastauksia yksinkertaisilla tilastollisilla menetelmillä, havainnoiden tuloksia graafisesti. Vastaukset käsitelin Excel-taulukoinnin avulla. Tarkastelin vastauksia kysymys kerrallaan, mutta myös kysymysten sisäisiä ryhmäkohtaisia eroja havainnoimalla. Osassa kysymyksiä analysoin myös esiintyviä yhteyksiä eri kysymysten välillä.

4.1 Oppilaiden palaute

Vinkkauksiin osallistuneesta 166 oppilaan kokoonpanosta 164 oppilasta palautti kyselylomakkeen, joten vastausprosentiksi muodostui 98 %. Pääsääntöisesti lomakkeet oli täytetty hyvin, erityisesti rasti ruutuun -kysymyksiin olivat vastanneet täydellisesti lähes kaikki. Avovastausten

lisäämisen kyselyyn halusin laittaa siitä syystä, että se antaa monesti sellaista tietoa, mitä monivalintakysymyksiin on vaikea tavoittaa. Avovastauskysymyksiin jätti vastaamatta kahdeksan oppilasta. Muutoin vastaukset olivat monipuolisia, joskin ilmaisultaan vaihtelevia. Oppilaat näyttivät antavan palautteen mielellään, mutta toisinaan hieman kiirehtien. Vinkkausten jälkeen oppilailla oli mahdollisuus lainata vinkkaamiani kirjoja ja jäädä käyttämään kirjaston palveluita. Muutamalla luokalla oli kiirettä ruokailuun. Nämä saattoivat vaikuttaa osaltaan muutamiin, hieman vajaiksi jääneisiin vastauksiin.

TAULUKKO 1. Vastaukset kysymykseen ”Pidin vinkkauksesta”

Vastausvaihtoehto	n	%
Paljon	70	42
Jonkin verran	68	41
Vähän	17	10
En lainkaan	8	5
Ei vastausta	3	2
Yhteensä	166	100

Kysymys toteutettiin ”Pidin vinkkauksesta” -maininnalla, rasti ruutuun tyyppisenä kysymyksenä, jossa oli valmiit vaihtoehdot. Vastausten asteikolla (1: en lainkaan; 2: vähän; 3: jonkin verran; 4: paljon) keskiarvoksi muodostui 3,2. Näin ollen vinkkauksista pidettiin vähintäänkin jonkin verran. Ensimmäisen vinkkauskerran palautteiden keskiarvo oli 3,1. Viimeisen vinkkauskerran palautteiden keskiarvo oli 3,3, joten palautteiden keskiarvo on pysynyt tasaisena koko vinkkausten ajan, hieman nousten loppua kohden.

TAULUKKO 2. Vastaukset kysymykseen "Pidin vinkkauksesta"

Tytöt

Vastausvaihtoehto	n	%
Paljon	44	47,3
Jonkin verran	39	41,9
Vähän	7	7,5
En lainkaan	1	1,1
Ei vastausta	2	2,2
Yhteensä	93	100

TAULUKKO 3. Vastaukset kysymykseen "Pidin vinkkauksesta"

Pojat

Vastausvaihtoehto	n	%
Paljon	26	36,5
Jonkin verran	28	38,4
Vähän	10	13,7
En lainkaan	7	9,6
Ei vastausta	2	2,7
Yhteensä	73	100

Edelläolevissa taulukoissa vertaillaan tyttöjen ja poikien vastausten välisiä eroja, suhteessa kysymykseen "Pidin vinkkauksesta". Tyttöjä vastaajista oli 93 ja vastausprosentti kysymyksiin heillä oli 98 %. Lähes puolet tytöistä vastasi pitävänsä vinkkauksesta paljon, 41,9 % ainakin jonkin verran. Vinkkauksesta vähän tai ei lainkaan pitävänsä vastasi 8,6 % oppilaista. Poikia vastaajista oli

93 ja vastausprosentti kysymyksiin heillä oli 98 %. Pojista runsas kolmannes vastasi pitävänsä vinkkauksesta paljon, 38 % ainakin jonkin verran. Vinkkauksesta vähän tai ei lainkaan pitävänsä vastasi jopa 12.3 % oppilaista.

Tytöt vastasivat 11.7 % enemmän pitävänsä esityksestä paljon, verrattuna poikiin. Seuraavan vaihtoehdon eli jonkin verran välillä, oli tyttöillä ja pojilla eroa vain 3,5 % -yksikköä. En lainkaan - vastauksia löytyi useampi poikien kohdalta. Muutaman kerran palautteista huomasin, että poikapokurukalla oli vastattu juuri samoin, jopa kirjoitusvirheitä myöden, tiettyihin kysymyksiin. Yksi tällainen oli juuri kyseinen kysymys. Myöhemmin havaitsin kirjojen kuitenkin herättäneen kiinnostuksen samaisille pojille, lainaustapahtuman perusteella.

TAULUKKO 4. Vastaukset kysymykseen "Luen kirjoja"

Tytöt

Vastausvaihtoehto	n	%
Paljon	46	49
Jonkin verran	37	40
Vähän	10	11
En lainkaan	0	0
Ei vastausta	0	0
Yhteensä	93	100

TAULUKKO 5. Vastaukset kysymykseen ”Luen kirjoja”

Pojat

Vastausvaihtoehto	n	%
Paljon	22	30
Jonkin verran	25	34
Vähän	22	30
En lainkaan	1	1
Ei vastausta	3	5
Yhteensä	73	100

Kysymyskohtaan ”Luen kirjoja” vastasivat kaikki tytöistä. Poikien kohdalla vastauksia puuttuu kolme. Tytöillä luettujen kirjojen keskiarvomäärä kuukaudessa oli 7,34. Tytöistä puolet mainitsee lukevansa paljon ja 40 % jonkin verran. Vähän kertoi lukevansa 11 %, mikä käytännössä tarkoitti 1-2 kirjaa kuukaudessa. Pojista 30 % mainitsee lukevansa paljon ja noin kolmasosa jonkin verran. Vähän kertoi lukevansa jopa 30 % ja yksi oppilas pojista ei lukenut lainkaan. Luettujen kirjojen keskiarvomäärä kuukaudessa pojilla oli 7,33.

Kysymys toteutettiin Luen kirjoja -maininnalla, rasti ruutuun tyyppisenä kysymyksenä, jossa oli valmiit vaihtoehdot. Lisäksi oppilas sai itse merkitä arvioimansa lukumäärän kuukaudessa. Tästä johtuen vaihteluväli oli suuri. Vastauksia on verrattu oppilaiden itsensä antamaan kuukausittaiseen lukumäärään. Tässä kohden on kuitenkin huomioitava asian suhteellisuus. Se mikä voi olla toiselle oppilaalle paljon, voi olla toiselle lukijalle jonkin verran tai jopa vähän. Luettujen kirjojen lukumäärä vaihteli 0 ja 50 välillä. Tyttöjen kohdalla paljon lukevien määrä on suurempi kuin pojilla, mutta kuukausittaiseen kokonaismäärään tällä ei näytä olevan eroavaisuutta tyttöjen ja poikien välillä. Seitsemän kirjaa kuukaudessa on mielestäni ilahduttavan paljon.

Ristiintaulukoimalla (TAULUKKO 6.) vastaukset vinkkauksen pitämisestä ja lukemisen määrästä voi löytää yhtenevän korrelaation. Oppilaat jotka pitivät vinkkauksesta paljon tai jonkin verran, kertoivat myös lukevansa paljon tai jonkin verran.

TAULUKKO 6. Vastaukset kysymykseen “Luen kirjoja” ja “Pidin vinkkauksesta”

<i>Pidin vinkkauksesta</i>						
<i>Luen</i>	En lainkaan	Vähän	Jonkin verran	Paljon	(Ei vastausta)	Yhteensä
En lainkaan	0	1	0	0	0	1
Vähän	6	5	12	7	0	30
Jonkin verran	7	3	31	22	1	64
Paljon	1	5	25	34	1	66
(Ei vastausta)	0	1	1	1	2	5
Yhteensä	14	15	69	64	4	166

Avokysymyksen vastaukset ”Millaisista kirjoista pidät” on koottu seuraavaan taulukkoon, suosittu-
vuusjärjestyksessä niin tytöiltä kuin pojilta. Avokysymykseen vastasivat 166 oppilaasta muutamaa
lukuunottamatta kaikki. Parissa vastauksessa kysymyksen kohdalla luki ”en tiedä”.

TAULUKKO 7. Vastaukset kysymykseen ”Millaisista kirjoista pidät”

<i>Tytöt</i>	Vastaukset	<i>Pojat</i>	Vastaukset
Eläinkirjat	29	Sarjakuvat	18
Jännityskirjat	23	Jännityskirjat	14
Seikkailulukirjat	14	Seikkailukirjat	11
Hauskat kirjat	11	Tieto- ja urheilukirjat	8

Vastauksista selviää, että tytöillä ja pojilla on osittain omat suosikkigenrensä kirjallisuudessa,
mutta jännitys- ja seikkailukirjat jakaantuvat tasaisesti molemmilla sukupuolilla toiselle ja kolman-
nelle sijalle. Näiden lisäksi tuli lukematon määrä sekalaisia vastauksia, joista suosituimpia oli
kaikenlaiset kirjat sekä nimeltä mainittuina Risto Räppääjä, Harry Potter ja Ella-kirjat.

Avokysymykseen ”Mikä vinkkauksessa oli hyvää, mikä huonoa” oppilaista 44 vastasi, että kaikki
oli vinkkauksessa hyvää. Kolme oppilasta kertoi muuten olleen kivaa, mutta paikallaan istuminen
koettiin vaikeaksi. 29 oppilasta vastasi kysymykseen ettei tiedä. Vastaajista 56 mainitsi parhaim-
maksi asiaksi kirjat sekä niiden esittelyn. Jokin yksittäinen kirja saattoi olla huonompi kuin toinen,
mutta pääsääntöisesti kirjat miellyttivät kaikkia vastanneita. Musiikki ja videot jakoivat tasaisesti
mielipiteitä niin puolesta kuin vastaan. Näissä vastauksissa näkyivät myös sukupuolten väliset
mieltymyserot. Näistä oli yhteensä 27 mainintaa. Kolmessa palautteessa mainittiin, ettei mikään
ollut hyvää. Avokysymykseen jätti vastaamatta kahdeksan oppilasta. Ilahduttavan monessa pa-
lautteessa vinkkarin kannalta luki ”Kaikki oli hyvää, mikään ei ollut huonoa!”.

4.2 Opettajien palaute

Opettajia vinkkaukseen osallistui kymmenen hengen verran. Heistä kaikki vastasivat palautekyselyyn. Kysymykseen ”Oliko mediakirjavinkkaus ennestään tuttua” vastasi viisi opettajista myönteisesti. Loput viisi opettajaa antoivat kieltävän vastauksen.

Pidin vinkkauksesta -kysymys toteutettiin rasti ruutuun tyyppisenä kysymyksenä, jossa oli valmiit vaihtoehdot. Vastausten asteikolla (1: en lainkaan; 2: vähän; 3: jonkin verran; 4: paljon), neljä opettajaa kertoi pitävänsä esityksestä paljon, viisi opettajaa jonkin verran. Kysymyksen lisäksi pyysin yleisarvosanaa esityksestä, asteikolla 1(huono)–5(hyvä). Arvosanaksi tuli 3,9, joten kaiken kaikkiaan vinkkaukset nähtiin positiivisessa valossa. Näiden vastausten suhde on kuvattu seuraavassa taulukossa.

TAULUKKO 8. Vastaukset kysymykseen ”Pidin vinkkauksesta” ja ”Vinkkauksen yleisarvosana”

<i>Opettajat</i>	<i>Pidin vinkkauksesta</i>	<i>Arvosana</i>
Opettaja 1	jonkin verran	3
Opettaja 2	jonkin verran	3
Opettaja 3	jonkin verran	3,5
Opettaja 4	jonkin verran	3,5
Opettaja 5	jonkin verran	4
Opettaja 6	jonkin verran	4
Opettaja 7	paljon	4
Opettaja 8	paljon	4
Opettaja 9	paljon	5
Opettaja 10	paljon	5
Keskiarvo		3,9

Viimeiseen avokysymykseen “Mikä vinkkauksessa oli mielestäsi onnistunutta” ja “Mitä olisi mielestäsi voinut tehdä toisin” kahdeksan opettajista mainitsi esityksen videoklipeistä, jotka olivat heidän mielestään hyviä ja toivat kiinnostavuutta esitykseen sekä innostivat oppilaita. Kolmessa palautteessa kiiteltiin monipuolisten kirjojen valikoimaa vinkkauksessa. Yhdessä mainittiin, että esityksen valmisteluun oli käytetty selvästi aikaa sekä nähty vaivaa. Kolmessa, ensimmäisen vinkkaustilanteen palautteessa mainittiin myös teknisistä ongelmista, jotka hieman haittasivat vinkkausta. Samalla kuitenkin todettiin, että ne olivat itsestäni riippumattomia ongelmia. Muutamassa palautteessa ehdotettiin hieman lyhyempää esitystä, jotta lapset jaksaisivat keskittyä paremmin. Kahdessa mainittiin myös esiintyjän olevan hieman liian näkymättömissä hämärässä salissa. Tämän puutteen korjasimmekin seuraaviin esityksiin.

5 VINKKARIN VINKIT

Tässä Vinkkarin vinkit -luvussa käsittelen av-aineistoa apuna käyttäen tehtyä kirjavinkkausta. Tämän oheistuksen mukana annan viitteellisiä vinkkejä mediakirjavinkkausprosessin valmisteluun ja toteuttamiseen. Jokaisen vinkkarin oma persoonallisuus, kiinnostuksen kohteet ja vinkkaukseen valittu materiaali vaikuttavat lopputulokseen. Vinkkausten työstämisessä vain mielikuvitus on lopulta rajana. Tämän luvun ohjeet perustuvat omiin kokemuksiini, vinkkausprosessini aikana.

1. Teeman valinta. Valitse aihe, teema tai pohdinta, jonka kautta vinkkauksesi näyttäytyy. Aiheeksi voi muodostua teemaltaan erilaisten kirjojen kattava esittely tai keskittyminen tiettyyn teemaan. Koululaisille sopivia teemoja ovat esimerkiksi koulunkäynti, kotiolot, kaiverit, ystävyys, tunteet ja seurustelu.
2. Kirjojen valinta. Kirjoja vinkkausta varten voi olla enemmänkin, kuin itse vinkkauksessa ehtii esittämään. 30 minuutin esitykseen mahtuu mukaan 10–12 kirjaa. Kirjojen määrää tärkeämpää on niiden laatu, mutta tässäkin on kohdeyleisön ikärakenne ja lukutottumukset huomioitava. Kuvakirjoistakin löytyy paljon hyviä tarinoita ja riittävästi tekstiä alakoulu-
laisten lukemistoon. Valitse kirja mä tykkään -periaatetta käyttäen. Mikäli kirja ei millään tavoin innosta vinkkaria itseään, kuulijat huomaavat sen helposti.
3. AV-aineiston valinta. Kuvan ja musiikin valinta perustuu kirjoihin, joita visuaalisen ilmeen on tuettava. Koko vinkkauksen pääosa tulee pohjimmiltaan olemaan taustalla pyörivässä diaesityksessä. Vinkkauksissa käyttökelpoisia ovat kirjoihin pohjautuvat kirja- ja elokuvatrailerit, pelit sekä musiikkivideot. Tässä kohdin on muistettava mahdolliset ikärajat. Myös muunlaisella kuvalla tai musiikilla voidaan korostaa haluttua tunnelmaa, vaikka ne suoranaisesti eivät kirjoihin liittyisikään. Vähintään puoleen vinkkattavista kirjoista on hyvä liittää jokin visuaalinen osuus trailerien ja musiikin muodossa.
4. Tekijänoikeudet. Kirjastot ovat velvollisia noudattamaan tekijänoikeuksia, mitkä voivat olla ongelmallisia esitysten kannalta. Kirjastot.fi (Kirjastot.fi 2015, viitattu 31.10.2015) tarjoaa palvelun, johon voi lähettää tekijänoikeuteen liittyviä kysymyksiä kirjaston näkökulmasta katsoen.

5. Kirjavinkin valmistelu. Lue vinkattava kirja niin moneen kertaan, että osaat kertoa sen sisältöä omin sanoin ja vastata mahdollisiin kirjasta esitettyihin kysymyksiin. Paperilta lunttaaminen ei anna esityksestä vakuuttavaa kuvaa. Mieti minkä kohdan haluat tuoda kirjasta lukemalla esiin, elävöittääksesi esitystä. Harjoittele esitystä ääneen lukien sekä mielikuvaharjoitteluin. Vinkattavista kirjoista voidaan koostaa lista opettajien ja oppilaiden käyttöön.
6. Esitysdiojen valmistelu. Esityksen pohjana voi käyttää PowerPoint -ohjelmaa tai netistä ilmaiseksi saatavia esitystyökaluja kuten Preziä. Tähän voidaan liittää halutun taustan lisäksi vinkattavien kirjojen kuvat ja valitut tiedot, videot ja kuvat näyttäväksi kokonaisuudeksi. Vaihtelemalla vuoroin rauhallisia ja vauhdikkaampia kohtia, saadaan esityksestä tasapainoinen ja mielenkiintoinen. Esityksen lopulliseen selkeyteen, diojen visuaalisuuteen ja siirtymiin on hyvä kiinnittää huomiota, jotta se palvelisi kohderyhmäänsä parhalla mahdollisella tavalla.
7. Esityksen valmistelu. Valmiin esityksen huolellinen läpikäyminen, useaan kertaan ennen varsinaista esitystä, auttaa sujuvan esityksen aikaansaamiseksi. Varmista esityksessä käytettävien laitteiden, kuten tietokoneiden, videotykin ja äänentoiston yhteensopivuus etukäteen. Lataa käytettävät videot valmiiksi koneelle, niiden sujuvan näkymisen vuoksi. Varaudu kuitenkin miettimään miten esityksen voi toteuttaa, jos tekniikan kanssa ilmenee ongelmia. Lainattavaksi tarkoitettuja vinkkirjoja varataan runsaasti etukäteen, paikalle kirjastoon. Mikäli kirjat pääsevät loppumaan keskenkaiken, niitä on täydennettävä esitysten kuluessa. Halutessa esityksen luonnetta voi korostaa sopivalla taustarekvisiitilla tai vaatetuksella.
8. Esityksen markkinointi. Toimi yhteistyössä päiväkotien, koulujen ja kirjastojen kanssa. Esityksestä ilmoittaminen opettajille tehdään hyvissä ajoin ennen esitysten toteuttamista. Esitys voi kuulua koulujen ja kirjastojen yhteistyösuunnitelmaan, mutta sitä voi markkinoida myös sosiaalisen median ja kirjaston kotisivujen kautta. Tärkeitä tietoja esitykseen osallistuvista ryhmistä ovat ryhmän kokoonpano sekä mahdolliset erityistarpeet. Opettajien on tarpeellista osallistua mukaan vinkkauksiin, sillä järjestyksestä huolehtiminen kuuluu ensisijaisesti heille. Yhteistyön etuina vinkkari saa myös monenlaista tärkeää apua ja tietoa vinkkaukseen, vaikkapa käytettävistä materiaaleista ja laitteista.

9. Esitystilan valmistelu. Esitystilan paikkana on usein päiväkodin, koulun tai kirjaston tilat. Pyri saamaan vinkkaukselle mahdollisimman rauhallinen, riittävän suuri tila käyttöön. Huoneen valaistus on oltava muunneltavissa valaistuksen, verhojen tai lukulampun avulla.
10. Vinkkauksen pitäminen. Vinkkauksen voi aloittaa itsensä esittelyllä ja kertomalla, mistä tilaisuudessa on kyse. Vinkkaustilanne on vuorovaikutustilanne, jossa vinkkari joutuu tekemisiin erilaisten ryhmien kanssa. Tällöin esiintymiskokemuksesta ja -varmuudesta on etua. Tärkeintä on kuitenkin olla oma itsensä, pyrkien toimimaan rauhallisesti, vaikka aloittelevan vinkkarin kuvaan esiintymisjännitys usein kuuluukin. Yleisö ja erityisesti lapset kyllä aavistavat, milloin vinkkari on aito ja sanojensa takana. Monesti vinkkausten aikana yleisöstä tulee kysymyksiä ja keskustelua kirjoista. Ole vuorovaikutteinen, mutta huolehdi samalla siitä että keskustelu pysyy itse asiassa.
11. Vinkkauksen jälkeen. Esitystilanteen jälkeen mahdollistetaan vinkattujen kirjojen lainaaminen kuulijoille. Vinkkarin on syytä varata aikaa keskusteluun ja avunantoon, eikä kiirehtiä pikaisesti pois. Hyvästele ja kiitä osallistuneita kuulijoita, heidän poistuessaan tilaisuudesta.
12. Päiväkirjan pitäminen. Päiväkirjan pitäminen vinkkaustilanteista auttaa muistamaan vinkatut kirjat, vinkkauskerrat ja havainnot siitä, mitkä asiat vaikuttivat vinkkausten kulkuun positiivisesti tai negatiivisesti. Palautteita kirjaamalla voidaan tehdä muutoksia toiveiden mukaisiksi.
13. Hyvän vinkkarin muotokuva. Muista, että kukaan ei ole vinkkari syntyessään. Eikä vinkkariksi myöskään valmistuta. Vinkkarin työ on itsensä peliin antamista ja mukana oppimista, koko vinkkausuran ajan. Vinkkari innostaa muita vinkkamiensa kirjojen pariin, innostuen niistä. Tämä näkyy onnistuneessa vinkkarin työssä, missä tärkeintä kaikille on se lukemisen ilo!

6 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämä toiminnallinen opinnäytetyöni tarjosi tilaisuuden tutustua, kirjastoissa yleistyvään työmuotoon, mediakirjavinkkaukseen. Tätä aihetta käyn työssäni historialliselta, teoreettiselta ja toiminnalliselta kannalta. Työni ohessa en käsittele sen laajemmin kirjaston muita toimintamuotoja, enkä lastenkirjastotyötä, sillä näistä aiheista kirjallisuutta löytyy runsaasti ennestään. Työn tilaajana toiminut Kiimingin aluekirjasto mahdollisti mielenkiintoni kyseistä aihetta kohtaan. Järjestämällä mediakirjavinkkauksia syksyllä 2015, Kiimingin koulujen kolmasluokkalaisille, sain arvokasta kokemusta vinkkauksista sekä kirjastotyöstä laajemminkin. Vinkkauksien jälkeen kerättyjen palautteiden pohjalta saatoinkin kehittää vinkkauksen kulkua, aina vinkkauskertojen edetessä. Opinnäytetyöni on kirjoitettu sellaiseen muotoon, että jokainen mediakirjavinkkauksesta kiinnostunut voisi siitä hyötyä ja halutessaan käyttää sitä oheistuksena omassa työssään.

Aloittaessani vinkkausten valmistelun kesällä 2015, en käytännössä tiennyt kirjavinkkausten järjestämisestä mitään. Toisaalta tämä tarjosi tilanteen, jossa itselleni ei ollut muodostunut kuvaa oikeaoppisesta vinkkauksesta vaan lähdin työstämään aihetta omien mielikuvieni pohjalta, jakaen koko prosessin yksittäisiksi palasiksi. Vinkkauksesta kertovaan kirjalliseen aineistoon perehdyin tarkemmin vasta teoriaosuutta kirjoittaessani. Tyytyväisenä huomasin, että olin tästä huolimatta kyennyt noudattamaan vinkkauksen yleisiä periaatteita. Valmistelun työläimmäksi vaiheeksi kohdallani osoittautui valittujen vinkkauskirjojen läpikäyminen sekä niihin liittyvän videomateriaalin etsiminen. Syyskuussa 2015 olleiden varsinaisten viiden vinkkauskerran pitoa en kokenut vaikeiksi ja itse vinkkaukset veivätkin koko prosessista vain hetken. Kiimingin kirjasto henkilökuntineen olivat itselleni ennestään tuttuja, oltuani kyseisessä paikassa työharjoittelussa sekä kesätöiden muodossa. Heiltä saatu tuki helpotti suuresti asioiden hoitamista, sillä käytännön järjestelyt vinkkausten hyväksi veivät oman aikansa. Vinkkauksessa käytetty esitys sekä laatimani kirjalista otettiin innostuneena vastaan kirjaston tarkoituksiin käytettäväksi.

Mediakirjavinkkaukset osoittautuivat vinkkarin itsensä sekä yleisön kannalta mielestäni varsin onnistuneiksi, ja samalla työmuodon oivalliseksi markkinoinniksi. Osallistuneista yhdeksästä luokasta vain yksi luokka tiesi, mistä vinkkauksessa on kysymys. Viidelle opettajalle kymmenestä, mediakirjavinkkaus oli uusi menetelmä. Palautteiden perusteella oppilaat antoivat vinkkauksille keskiarvoksi 3,2, asteikolla 1–4. Opettajien vastaava tulos oli 3,9, asteikolla 1–5. Näin ollen molemmat ryhmät pitivät vähintään esityksestä maininnalla ”jonkin verran”. Avointen kysymysten

perusteella vinkkauksessa koettiin parhaiksi kirjat sekä niistä kertomisen. Valittuja kirjoja kohtaan kritiikkiä ei esiintynyt. Esitykseen valitut videot nähtiin positiivisina ja mielenkiintoisina, joskin tässä kohtaa mielipiteet jakautuivat selkeästi sukupuolten välisiin eroihin. Opettajien palaute oli pääsääntöisesti sekä positiivista että rakentavaa.

Vinkkausten järjestäminen on työläskin työmuoto, ainakin aloittelevalla vinkkarilla. Jo muutaman vinkkauskerran perusteella saattoi kuitenkin huomata, miten esitysten sujuvuus ja esiintymisvarmuus paranivat loppua kohden. Myös Bodart on osoittanut kirjavinkkaamisen parantavan itsetuntoa vinkkarilta itseltäänikin. Samalla runsaasti lukevien itsetunto kasvaa paremmaksi, verrattuna vähän lukeviin. (Bodart 1992, 33–35.) Kokemuksen kautta saa varmuutta ja rutiinia itse työhön, jolloin vinkkauksetkaan eivät synny kuormittavaksi tapahtumaksi. Tietoteknisiltä taidoiltaan nykyiset kirjastotyöläiset omaavat varsin riittävät rahkeet mediavinkkauksen koostamiseen. Kenenkään ei tarvitse olla vinkkari jo syntyessään.

Vinkkausten tarkoituksena on synnyttää elämyksiä ja innostusta lukuharrastuksen pariin. Media-kirjavinkkaus toimii näin tämän apuna visuaalisen esityksen muodossa, joka ruokkii kuulijansa kaikkia aisteja. Se viihdyttää kuulijaansa, mutta ohjaa samalla pitkäjänteisyyttä vaativan lukemisen pariin. Kirjastolla on käytössään kaikki mahdollisuudet mediakirjavinkkausten järjestämiseen. Mediakirjavinkkaus on työmuotona varsin joustava, moniin tarpeisiin ja monenlaisille kohderyhmille mukautuva palvelu. Siksi olisikin toivottavaa, että kirjastot rohkeasti lähtisivät kokeilemaan uusia työmuotoja kannustaen toisiaan samaan kuin asiakkaitaan, löytämään kirjojen ilon.

7 POHDINTA JA JATKOTUTKIMUSAIHEET

Opinnäytetyön ohessa kerätty kyselytutkimus osoittautui kooltaan kattavammaksi, mitä alkujaan suunnitteilla oli. Vastaajien runsaasta määrästä huolimatta kyselyn tuloksista ei suuria johtopäätöksiä voi vetää, mutta epäilemättä ne toimivat suuntaa antavina. Seuraavanlaisia jatkotutkimusaiheita työ kuitenkin synnitti, ja niitä tuodaan tässä luvussa esille.

Hetken harkinnassa oli toisenkin pienimuotoisen palautekyselyn järjestäminen vinkkauksessa olleille oppilaille. Tässä kyselyssä olisi pyydetty mielipiteitä heidän lukemistaan vinkkauskirjoista ja vinkkauksien vaikutuksesta lukuintoon. Opinnäytteen toiminnallinen osuus oli kuitenkin rajattava johonkin, joten raja oli vedettävä tähän. Pitkittäistutkimuksen kautta voitaisiin selvittää, miten pitkälle vinkkaukset kantavat osallistujien lainaamis- ja lukemistottumuksissa. Kestäisikö mahdollinen vinkkauksessa syntynyt mielenkiinto pitempää aikaväliä? Entä miten syntynyttä innostusta voidaan pitää yllä? Samalla voitaisiin selvittää, millaiset seikat tekevät vinkkauksesta onnistuneen.

Myös vinkkauksen vaikutusta vinkkauksen jälkeiseen lainastapahtumaan, jossa vinkattuja kirjoja on mahdollisuus lainata, voitaisiin tutkia. Omassa työssäni tämän puute jäi harmittamaan, sillä liian myöhään huomasin ottaa selville vinkattujen kirjojen lainamenekin. Lisääntykö vinkattujen kirjojen tai saman kirjailijan kirjoittamien teosten lainaus, ja kuinka pitkään mahdollinen nousu on havaittavissa? Eri vinkkausryhmien välisiä yhteneväisyyksiä olisi mahdollista tarkastella tässäkin tapauksessa. Kyn kysymys on mediakirjavinkkauksesta, päästään myös tarkastelemaan elokuvien, pelien ja musiikin käyttöä. Näkyisivätkö vinkkauksen vaikutukset muun aineiston kuin kirjojen parissa? Kysymyksiä tehdessä on huomioitava niiden luotettavuus ja vertailukelpoisuus koko tutkimuksen ajan.

Vertailevassa tutkimuksessa eri ikäryhmille suunnattuna, voitaisiin selvittää ketkä mediakirjavinkkauksista hyötyvät eniten. Yksi vinkkausten vaikuttava kriteeri kuitenkin on niiden vaikutus kirjojen lainausmäärään. Samalla voitaisiin selvittää, näkyykö vinkkaukseen osallistuminen osallistujan kirjastonkäytön kasvuna ylipäätään. Osallistujien taustatietojen muutoksilla saataisiin syventävää analyysiä lukuharrastukseen vaikuttavista tekijöistä.

Yksittäisen vinkkauksen onnistuvuutta ja muutaman henkilön kannalta vinkkauksen vaikuttavuutta tai sen arvoa on vaikea toisinaan arvioida. Sitä ei kuitenkaan sovi vähätellä, sillä hyvä lähtee

kiertämään monesti lumipallo-efektin lailla. Nuoret, innostuneet kuulijat innostavat toverinsakin lukemaan vinkattuja kirjoja, ja vievät näin kirjojen ilosanomaa eteenpäin. Innostuneet kasvot kirjojen ääressä innostavat myös itse vinkkaria. Tekijälleen tämän työn toteuttaminen oli antoisa kokemus, jonka myöden omat, uurtuneetkin lukutottumukset saivat uusia sävyjä. En tiedä, olisinko lopulta mitään tehnyt toisin. Eteen tulleet haasteet tarjosivat oivallisen opintomatkan lastenkirjastotyöhön, mutta samalla myös matkan omaan itseeni. Molempien myötä voi todeta ”oppia ikä kaikki”.

LÄHTEET

Bodart, J. 1980. Booktalk! Young Adult Booktalking and School Visiting. New York: The H. W. Wilson Company.

Bodart, J. 1992. Greeting the reading addict. Book Report 11(3), 33–35.

Booktalking 2015. Viitattu 26.10.2015,
<https://youthserviceslibrarianship.wikispaces.com/Booktalking>.

Heikkinen, T. 2015. Kirjastonhoitaja, Oulun kaupunki. Haastattelu 2.10.2015. Tekijän hallussa.

Hirvi, S. 2012. KuMuKi-vinkkaus. Teoksessa A. Ruhala, H. Niinistö & A. Pentikäinen (toim.) Mediаметkaa! Osa 6 – Kirjasto kutsuu mediaseikkailuun. Helsinki: Mediakasvatuskeskus Metka ry, 18–21.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Kannila, H. 1964. Kirjastonhoidon opas. 6. uusittu painos. Helsinki: Otava.

Kirjastot.fi 2015. Tekijänoikeudet. Viitattu 31.10.2015,
http://www.kirjastot.fi/fi/tekijanoikeus#.VjSN_yZ3AgQ.

Kirjastovirma. Kiimingin kirjaston historiaa. Viitattu 26.10.2015,
<http://www.kirjastovirma.fi/kirjastot/kiiminki>.

Kirjastovirma a. Kiimingin kirjaston historiaa. Viitattu 26.10.2015,
<http://www.kirjastovirma.fi/kirjastot/kiiminki>.

Kirjastovirma b. Kiimingin kirjaston historiaa. Viitattu 26.10.2015,
<http://www.kirjastovirma.fi/kirjastot/kiiminki>.

Haapakoski, K. 2015. Puhumattomat kolmevuotiaat uusi ilmiö – some varastaa vanhempien ajan. Viitattu 26.10.2015, http://yle.fi/uutiset/puhumattomat_kolmevuotiaat_uusi_ilmio_some_varastaa_vanhempien_ajan/8356936.

Hartio, I & Mutila, T. 2015. Heikko lukutaito syrjäyttää nuoria – 11 prosenttia ei osaa lukea kunnolla. Karjalainen.fi. Viitattu 26.10.2015, <http://www.karjalainen.fi/uutiset/uutis-alueet/kotimaa/item/i84037-heikko-lukutaito-syrjayttaa-nuoria-11-prosenttia-ei-osaa-lukea-kunnolla>.

Lukukeskus 2015. Suomalaisten nuorten lukutaito lipsuu maailman huipulta. Viitattu 26.10.2015, <http://www.lukukeskus.fi/suomalaisten-nuorten-lukutaito-lipsuu-maailman-huipulta/>.

Mäkelä, M-L. 2003. Kirjavinkkarikirja. 3. uudistettu painos. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.

Mäkelä, M-L. 2010. Vinkataan kirja kaverille. Espoo: CULTURA OY.

Ojala, M. 2011. Oikeus päättää. Teoksessa A. Ruhala, A. Pentikäinen & H. Niinistö (toim.) Mediаметkaa! Osa 6 – Kirjasto kohtaa mediakulttuurin. Helsinki: Mediakasvatuskeskus metka ry, 33–36.

Opetusministeriö 2009:32. Opetusministeriön kirjastopolitiikka 2015. Viitattu 26.10.2015, <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm32.pdf?lang=fi>.

Oulun kaupunki 2014a. Oulun kaupungin tilastollinen vuosikirja. Ikäluokkatilasto suuralueittain 31.12.2014. Viitattu 26.10.2015, http://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=efc88738-aa60-421e-83b5-bfc6a6520d81&groupId=50085.

Oulun kaupunki 2014b. Tietoa Oulusta. Viitattu 26.10.2015, http://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=4344c78b-2d53-4495-bfb2-f1eb7a61a845&groupId=50085.

Oulun kaupunki 2015a. Kirjastot ja aukiolot. Viitattu 26.10.2015, http://www.ouka.fi/oulu/kirjasto/kirjastot_ja_aukiolot.

Oulun kaupunki 2015b. Kiimingin aluekirjasto. Viitattu 26.10.2015, <http://www.ouka.fi/oulu/kirjasto/kiimingin-aluekirjasto>.

Sallmén, P. Mediakasvatusta vai mediasivistystä kirjastosta? Teoksessa S. Verho (toim.) Media-kasvatus kirjastossa. Helsinki: BTJ Kustannus Oy, 23.

Sarmavuori, K. 2003. Alkuaskeleet äidinkieleen ja kirjallisuuteen. Helsinki: Valopaino.

Satokangas, R. 1984. Kiimingin koululaitoksen historia (1885–1985). Oulu: Oy Liiton Kirjapaino.

Vilkkä, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tervetuloa kirjavinkkaukseen Kiimingin kirjastoon tänä syksynä!

Kiimingin kirjastossa järjestetään mediakirjavinkkauksia lähialueen koulujen 3. -luokkalaisille!
Vinkkauksia järjestetään kolmena kertana, ajalla 18.9.– 2.10.2015, kirjaston auditoriossa.
Osallistumaan mahtuu kerrallaan 2–3 luokkaa.

Lisätietoja antaa kirjastonhoitaja Teija Heikkinen.

Ajan esitykseen voi varata sähköpostilla, osoitteella teija.heikkinen@ouka.fi

Puhelin: 0400 240 641

Ehdota luokallesi sopivia aikoja seuraavista päivistä:

pe 18.9.	klo 9-14
ke 23.9.	klo 10.30-14
pe 25.9.	klo 9-14
ke 30.9.	klo 10.30-14
pe 2.10.	klo 9-14

Vastaamme ehdotukseesi nopeasti, jotta sopiva ajankohta saadaan sovittua.

Kerrothan viestissäsi opettamasi luokan sekä oppilasmäärän.

Yksi vinkkauskerta kestää n. 30 minuuttia. Perinteisen kirjavinkkauksen elävöittämiseksi käytetään diaesitystä, kirjatrailereineen ja videoineen.

Vinkkaukset järjestää kirjastoalan tradenomiopiskelija (OAMK) Pirita Haapavatia, osana opinnäytetyötään. Esityksistä kerätään myös palautetta opinnäytetyötä varten niin oppilailta kuin opettajilta. Minut tavoittaa sähköpostilla, osoitteella k2hapi00@students.oamk.fi

Vinkattavat kirjat:

Benton, Jim: Rakas nuija päiväkirjani, tästä ei sitten puhuta. 2006.

Gutman, Dan: Ihan pötkö ope. 2010.

Jones, Gareth P. : Ninjamangustit. Skorpionin klaani. 2013.

Larry, H. I. : Myrkkysaari. 2012.

Layton, Neal: Mammuttikoulu. 2009.

Lehtinen, Tuija: Sirkuskoira Rico. 2012.

Medetäi: Hamsteripäiväkirjat 1. 2010.

Rekola, Teija: Eetu ja ruma Rusina. 2013.

Salakari, Juhana: Reuhurinne. Käsikirja. 2015.

Salmson, Jo. Tam kerjäläispoika. 2012.

Suomela, Laura: Lokkisaaren säpinät. 2012.

Tuomola, Johanna: Kivalan etsivät. Jäätelökioskin arvoitus. 2012.

Vinkkausterveisin

Pirita Haapavatia/Kiimingin kirjasto

Nimi _____
Koulu _____
Luokka _____

Palautetta mediakirjavinkkauksesta

Pidin vinkkauksesta

- ☐ Paljon
- ☐ Jonkin verran
- ☐ Vähän
- ☐ En lainkaan

Luen kirjoja

- ☐ Paljon
- ☐ Jonkin verran
- ☐ Vähän
- ☐ En lainkaan

Montako kirjaa luet kuukaudessa? _____

Millaisista kirjoista pidät?

Mikä vinkkauksessa oli hyvää, mikä huonoa?

Kiitos osallistumisesta!

Palautetta mediakirjavinkkauksesta

Oliko mediakirjavinkkaus ennestään tuttua? ☐ Kyllä ☐ Ei

Pidin vinkkauksesta

- ☐ Paljon
- ☐ Jonkin verran
- ☐ Vähän
- ☐ En lainkaan

Mikä vinkkauksessa oli mielestäsi onnistunutta?

Olisiko jotain voinut mielestäsi tehdä toisin?

Vinkkauksen yleisarvosana asteikolla 1(huono)– 5(hyvä): _____

Kiitos osallistumisesta!

Maaliskuu 2015

Maaliskuussa 2015 kävin työharjoittelupaikassani Oulun kaupunginkirjaston, Kiimingin aluekirjastossa kysymässä kiinnostusta toimeksiantoon opinnäytetyölleni lastenkirjastotyöhön liittyen. Sovimme alustavasti satutuntien tai kirjavinkkausten pitämisestä. Keskustelin myös opinnäytetyön ohjaajan Jorma Niemitalon kanssa aiheesta. Opinnäytetyön aiheeksi valikoitui mediakirjavinkkausten järjestäminen Kiimingin koulujen kolmasluokkalaisille, jotka toteutan syyskuun aikana. Sovimme alustavasti kolmesta vinkkauskerrasta, kestoltaan n. 30 minuuttia. Vinkkaukset voin pitää kirjaston auditoriossa siten, että pari luokkaa osallistuisi aina kerrallaan.

Huhtikuu 2015

Yhteistyösopimuksen allekirjoittaminen toimeksiantajan kanssa Kiimingin kirjastossa.

Kesäkuu 2015

Kysyin kirjavinkkejä Puolivälinkankaan kirjastovirkailijalta kolmasluokkalaisille soveltuvista kirjoista. Sainkin luettavakseni pinon uudehkoja kirjoja, joista moni valikoitui mukaan vinkkaukseen. Kirjojen valintaan vaikutti myös netistä löytyvät kirjatruilerit ja erilaiset esittelyvideot, jotta ne tukisivat esitystäni. Valitsin mukaan enimmäkseen helppolukuisia kirjoja, mutta myös edistyneimmille lukijoille sopivia, huomioituna niin kotimaista kuin ulkomaista käänöskirjallisuutta. Osa kirjoista oli suunnattu selkeämmin pojille, osa taas tytöille. Suurin osa kuitenkin oli sukupuolineutraaleja kirjoja. Kaikki kirjat olivat osa kirjasarjaa ja tähän vinkkaukseen valitsin aina sarjan ensimmäisen osan. Aiheina kirjoissa on koululaiselämä, kaverisuhteet, tunteet, huumori, jännitys ja seikkailu sekä fantasia. Lisäksi syvällisempiä aiheita käsitellään muutamassa kirjassa. Mukana on myös yksi magna-sarjakuva sekä tietokirjaksi luettava, erilaista tietoa ja puuhaa sisältävä teos.

Heinäkuu 2015

Tein vinkkaukseen valituista kirjoista kirjalistan, johon laitoin kunkin kirjan tiedot sekä kansikuvan. Kerroin myös lyhyesti kirjan sisältöä. Kirjalista on tarkoitettu jaettavaksi vinkkaukseen osallistuville oppilaille ja opettajille. Valmistin myös PowerPoint -esityksen, sisällyttäen siihen vinkattavat kirjat,

kirjatrailerit ja musiikkivideot. Osan kirjoista tulen vinkkaamaan ”perinteisesti”, kertomalla lyhyesti teemasta ja lukemalla pätkiä teoksesta.

Elokuu 2015

Olin elokuun kesätöissä Kiimingin kirjastossa, mikä osaltaan helpotti vinkkauksen valmistelua. Suunnittelin ja lähetin sähköpostitse vinkkauskutsut opettajille. Vastauksia saatiinkin heti, ja näin ollen esityspäivät sovittua sekä auditorion varaukset tehtyä. Koska tavanomaisesta poikkeava vinkkaus herätti kiinnostuksen, päätettiin esityskertoja lisätä neljään kertaan, 2–3 luokkaa osallistuen kerrallaan. Tulossa ovat kaikki koululuokat, joille kutsun lähetin.

Näytin kirjaston työntekijöille tekemäni PowerPoint -esityksen ja kokoamani kirjalistan. He olivat siihen erittäin tyytyväisiä. Testasimme vinkkauksessa käytettävien laitteiden toimivuutta auditoriossa. Ehdotin, että vinkkauksessa käyvien oppilaiden kesken arvottaisiin kirjoja. Kirjasto lahjoitti osan kirjoista, osan hankin itse. Halusin jokaiselta luokalta yhden oppilaan saavan kirjan itselleen.

Syyskuu 2015

Suunnittelin palautekyselyn vinkkaukseen osallistuville oppilaille ja opettajille. Lähetin palautelomakepohjan kirjastolle ja se hyväksyttiin.

18.9.2015 Vinkkaus

Ensimmäiseen vinkkaustuokioon osallistui Kiimingin Alakylän ja Tirinkylän kolmasluokkalaiset, yhteensä 42 oppilasta sekä opettajat. Olin tullut aamulla hyvissä ajoin kirjastolle laittamaan koneet ja esityksen valmiiksi. Tämä olikin tarpeen, sillä ongelmia riitti. Tietokone, jota tarkoituksenaan oli käyttää, ei kunnolla toiminut. Myös uuden videotykin kanssa oli ongelmia, sillä se ei yhdistänyt tietokoneen kuvaa esityskankaalle. Kuitenkin nämä olivat toimineet hyvin, niitä testatessamme aiemmin. Tosin sittemmin ongelmia oli ilmennyt molempien laitteiden kanssa. Kirjaston toisessa, vanhassa kannettavassa tietokoneessa ei ollut Windows Office-ohjelmistoa, joten se ei näyttänyt esitystäni, vaikka taas muutoin olisi toiminut videotykin kanssa. Kysyimme neuvoa IT-tuesta, mutta sieltä saadut neuvot eivät auttaneet. He kertoivat, että kirjastossa nyt käytössä oleva uudempi kannettava tietokone on aiheuttanut muissakin kirjastoissa isoja ongelmia, eikä tämän merkkistä konetta enää hankittaisi.

Varauiduin jo pitämään esityksen perinteiseen tapaan kertomalla kirjoista ja näyttämällä videot kirjaston vanhalla kannettavalla. Muistitikullani olivat erikseen tallennettuna linkit videoihin sekä itse PowerPoint-esitys. Viime hetkellä kirjastossa ollut Oulun ammattikorkeakoulun kirjastoalan harjoittelija huomasi, että voisimme kokeilla esityksen lataamista Google Driveen. Näin teimme ja saimmekin esityksen näkymään vanhan koneen ja videotykin kautta. Tässä välissä oppilaat olivat jo saapuneet kirjaston auditorioon ja vinkkauksen oli määrä alkaa.

Esitys näkyikin nyt, tosin pienin puuttein. Diojen siirtymä-ääniä ei kuulunut. Tämä ei kuitenkaan haitannut. Ehdimme jo huokaista helpotuksesta, kunnes ensimmäisen videoklipin myötä huomasimme, että ääni ei kuulu kaiuttimista. Oli turvaututtava jonkin aikaa pelkän tietokoneen äänentoistoon, kunnes kaiuttimet saatiin toimimaan. Lisäksi nettiyhteys oli hieman hidas, joten videoissa esiintyi hieman pätkimistä koko vinkkauksen ajan. Esityksen kruunasi auditorioon unohtunut kirjaston puhelin, joka pirahti soimaan kesken kaiken.

Kaikesta säheltämisestä huolimatta oppilaat jaksoivat seurata puolituntisen vinkkauksen läpi. Tässä ajassa ehdin käymään kaikki vinkkaukseen valitsemani kirjat läpi. Ennen viimeistä videoklippia, mikä sisälsi Reuhurinne-kirjojen tunnusmusiikin, avustamassa mukana ollut harjoittelija jakoi palautelomakkeet. Oppilaat ja opettajat saivat täyttää ne musiikkikappaleen aikana. Lopuksi kerroin, että esityksen päätteeksi vinkattavia kirjoja voi lainata, kuten myös muitakin kirjoja. Olin mukana lainaustilanteessa, osa oppilaista kävi syömässä ja he tulivat luokkansa kanssa syönnin jälkeen uudestaan kirjastoon. Lainattavat vinkkauskirjat olin kerännyt erilliseen kääryyn jo kesätyöjakson aikana, jolloin pyysin kirjastoja lähettämään kirjoja Kiiminkiin vinkkaustani varten. Parasta olikin, että vinkkaamani kirjat tekivät hyvin kauppaansa. Pojat innostuivat lainaamaan erityisesti Kahjo kouluni: Ihan pötkö ope-kirjaa sekä Ninjamagnusteja ja Zac Power-kirjoja, tytöillä valikoima oli monipuolisempaa. Kirjoja olikin pyydettävä lisää kirjastoista seuraavia esityskertoja varten.

Lopuksi hyvästelin opettajat ja oppilaat heidän lähtiessään pois kirjastosta. Pikaisesti palautelomakkeita silmäiltyäni oppilaat olivat pääosin tykänneet esityksestä, joillakin oli ollut jopa hauskaa. Voihan se varmasti olla mukavaa, kun aikuiset ihmiset sekoilevat. Kaikista kommelluksista huolimatta itse esitys sujui kuitenkin kohtalaisen hyvin ja pysyin rauhallisena, ainakin muiden työntekijöiden mukaan. Ensi kertaa silmällä pitäen voin kuitenkin hidastaa puhetahtia hieman rauhallisempaan suuntaan, sillä esitykseen suunnittelemani aika riitti hyvin kaikesta muusta häslingistä huolimatta. Teknisille ongelmille ei aina voi mitään, niitä tulee. Hitaaseen nettiyhteyteen saattoi

vaikuttaa niin huono sää ukkosineen kuin sekin, että kirjastojen käyttöjärjestelmän muutostöitä tehdään parhaillaan, mikä on myös vaikuttanut häiritsevästi kirjastojen yhteyksiin. Ensi kertaa varten kirjastossa pyritään selvittämään laiteongelmat, jotta esitys sujuisi ongelmitta.

23.9.2015 Vinkkaus

Toiseen vinkkaustuokioon osallistuivat Ylikylän koulun kolmasluokkalaiset opettajansa johdolla. Oppilaita oli tällä kertaa 16 henkilöä. Menin samalla kaavalla kuin edellisen esityksen aikana. Omaa puhetapaani pyrin hieman hidastamaan ja taisi muutama lyhyt ajatuskatkokin tulla, niiden kuitenkin esitystä haittaamatta. Esitys näytettiin Google Driven kautta, eikä tällä kertaa ollut teknisiä ongelmiaakaan.

Jälleen pojat innostuivat lainaamaan Ninjamagnusteja ja Zac Power-kirjoja. Myös fantasiakirja Tam kerjäläispoika innosti heitä. Tähän lienee vaikuttanut vinkattaessa lisäykseni Tamin joutumisesta vankilaan, varastamisyriksen jälkeen. Pojat olivat kuulemma jutelleet innostuneesti esityksen aikana kyseisestä kirjasta. Lopuksi olin mukana lainaustilanteessa ja hyvästelin ryhmän heidän lähtiessään pois. Tämän jälkeen laitoin viestiä Oulun kaupungin sivujen Akkunon kautta kirjastoille, jossa pyysin lisää vinkkauskirjoja Kiiminkiin.

25.9.2015 Vinkkaus

Kolmannessa vinkkauskerrassa mukana olivat Huttukylän koulun kolmoset sekä Kiiminkijoen koulun 3C- ja 3D -luokat. Oppilaita oli yhteensä 48 sekä opettajia kolme. Vaikka oppilaita oli nyt enemmän kuin muilla kerroilla, kaikki sujui rauhallisesti ja he jaksoivat hienosti kuunnella. Vinkkauksessa olin lukenut kahdesta kirjasta (Ninjamagnustit ja Kivalan etsivät) lyhyet pätkät, mutta ajan riittäessä hyvin otin myös kolmannen kirjan mukaan (Sirkuskoira Rico). Tämä sai aikaan sen, että Sirkuskoira Rico-kirjat menivät lainaksi, näitä lainasivat niin tytöt kuin pojat. Tällä kertaa myös Lokkisaaren säpinät tekivät kauppaansa. Kirjoista tehtiin myös useampi varaus. Oli mielenkiintoista huomata, miten jokaisella esityskerralla osa kirjoista on mennyt tasaisesti lainattaviksi, mutta kuitenkin joka ryhmällä on ollut myös omat suosikkikirjansa. Poikien lainausinnostus yllättää edelleen. Varmasti esityksessä näytettävät videolinkit innostavat kirjojen pariin enemmän kuin pelkkä kertominen.

Tällä kertaa kahdessa opettajan palautteessa oli maininta siitä, että vinkkauksen pitäjä eli minä, voisi olla paremmin näkyvillä. Auditorio on esityksissä pidetty melko hämäränä, mutta seuraaville kerroille päätimme vaihtaa hieman pöydän paikka ja lisätä valaistusta kohdistumaan itseeni. Li-

säksi aion ottaa pari muuta lukunäytettä kirjoista lisää, ja katsoa miten ne vaikuttavat lainattavuuteen. Tilaamiani kirjojakin saapui sopivasti lisää ja niillä pärjätään loput vinkkauskerrat.

30.9.2015 Vinkkaus

Neljännessä vinkkaustuokiossa mukana olivat Kiiminkijoen koulun 3A- ja 3B -luokat, yhteensä 41 oppilasta. Tässä vinkkauksessa luin lyhyet tekstinpätkät myös Kahjo kouluni-kirjasta sekä Mammuttikoulusta, muutoin vinkkaus meni edellisen kaavan mukaan. Mielestäni oppilaat jaksoivat kuitenkin seurata hyvin, eikä tämä juurikaan vaikuttanut esityksen pituuteen. Tosin toisessa opettajan palautteessa mainittiin lukupätkien pituudesta ja epäiltiin jaksanevatko oppilaat keskittyä. Vastaavasti oppilaiden palautteissa on tullut esiin, että on mukava kun kirjoista kerrotaan ja niitä luetaan. Edellisen kerran palautteen perusteella lisäsimme kuitenkin lukuvalon viereeni, jolloin olin paremmin esillä pimeässä salissa. Tämä tietenkin helpotti itseänikin lukiessani kirjoja.

Tällä kertaa oppilailla oli kiire syömään, joten he eivät pitkään viipyneet kirjastossa. Kirjoja myös lainattiin vähemmän, mitä aiemmillä vinkkauserroilla. Tähän saattoi vaikuttaa se, että monella ei ollut kirjastokorttia mukanaan. Osa oppilaista varasikin kirjoja myöhemmin haettavaksi. Kuulin myös, että vinkkaamiani kirjoja oli sittemmin käyty parinakin päivänä kyselemässä ja lainaamassa.

Lokakuu 2015

2.10.2015 Vinkkaus

Viidenteen ja viimeiseen vinkkauskertaan osallistui Kiiminkijoen koulun 3E -luokka. Tämän luokan oli tarkoitus osallistua aiemmin, mutta opettajan esteen vuoksi vaihdoin aikaa ja pidin yhden vinkkauskerran lisää. Oppilaita oli tällä kertaa paikalla 20 henkeä. Tämä luokka oli ensimmäinen, joka tiesi mitä kirjavinkkaus on heiltä sitä kysyessäni. Selvästi heitä oli valmennettu ennen esitystä. Vedin esityksen pisimmän kaavan mukaan lukemalla pätkät useammasta kirjasta, kuten viime kerrallakin. Seurasin kuitenkin oppilaita, mutta eivät he vaikuttaneet sen levottomammilta mitä muutkaan ryhmät.

Kaikki osallistuneet luokat ovat varsin hienosti olleet, eivätkä ole aiheuttaneet häiriöitä. Yhdessä oppilaan palautteessa luki tämän vinkkauksen jälkeen, että esitys kesti liian kauan. Myös opettaja kommentoi, että hieman lyhyempi vinkkaus voisi olla keskittymisen kannalta parempi. Vastaavasti

yhdessä palautteessa toivottiin enemmän kirjoja esitykseen. Kirjaston työntekijän mielestä esitys oli nyt kiinnostavampi, kun tekstejä luettiin enemmän.

Tämän luokka innostui todella lainaamaan kirjoja, erityisesti tytöt. Edelliseen vinkkaukseen oli tullut runsaasti pyytämiäni kirjoja, ajattelin niitä olevan jo liian paljon. Luuloni osoittautui kuitenkin vääräksi, eikä kirjoja tarvinnutkaan kovin paljon palauttaa kirjastoihin takaisin. Tällä kertaa suosituja olivat Hamsteripäiväkirjat sekä Rakas nuija päiväkirjani-sarja. Kivalan etsivät ja Kahjo koulu-ni-kirja näyttivät tällä kertaa olevan poikien mieleen Ninjamagnustien ja Zac Powerin lisäksi. Kaikkein vähiten lainalle meni Mammuttikoulu-kirjaa. Tähän saattoi vaikuttaa se, että kyseinen kirja on ollut myös lukupassissa, suunnattuna ensimmäisille ja toisille luokille. Monet ovat saattaneetkin lukea sen jo aiemmin.

Kuten muillakin kerroilla, olin mukana lainaustilanteessa ja avustin oppilaita vastaamalla kysymyksiin ja kirjahauissa. Lopuksi yksi vinkkaukseen osallistuneista koululaisista sai palkinnoksi arvontakirjan. Muille voittokirjan saaville ilmoitan tiedon opettajien kautta ja kirja on noudettavissa kirjastosta.

Yhteenveto

Viimeisen vinkkauksen jälkeen totesin, että kyllä tämäkin työstä käy. Ja tosiasiahan onkin, että vinkkaaminen vaatii melko paljon esivalmisteluja, ennen itse tilaisuuksia. Itse en ollut aiemmin pitänyt kirjavinkkauksia, en ollut niitä myöskään nähnyt, joten teinkin vinkkaukset hyvin ”vapaalla kädellä”. Esityksien pitämisiä en juurikaan jännittänyt, mutta niiden edetessä ne muuttuivat luontevimmiksi ja sujuvimiksi, kun ei enää tarvinnut muistella mitä tässä kohtaa pitäisi sanoa. Jos voisin tehdä jotain toisin, muuttaisin palautekyselyn muotoa hieman lukemismäärän kohdalta. Valmiit vaihtoehdot voisivat antaa luotettavamman tiedon kuukausittaisesta lukumäärästä, mitä avokysymys. Myös lainattujen vinkkauskirjojen määrästä olisi ollut mielenkiintoista pitää lukua, mutta tämän asian huomasin liian myöhään.

Kolmasluokkalaiset ovat kiitollinen yleisö, jotka vielä innostuneena ottavat vastaan tietoa, varsinkin hieman erilaisessa muodossa mediavinkkauksen välityksellä. Yllätyin suuresti siitä, miten hyvin kirjat menivät lainaksi. Poikien lukuinto oli myös ilahduttavaa, sillä paljon puhutaan että

heidät pitäisi saada lukemaan. Kiimingin kirjaston auditorio oli vastaavasti erittäin hyvä paikka vinkkauksien pitämiselle. Tilaa oli kaikille ja se tarjosi rauhallisen esiintymispaikan.

Koin vinkkaukset mielenkiintoisina ja hauskoina. Jokainen kerta oli aina hieman erilainen. Kaikkiaan vinkkauksiin osallistui 166 oppilasta ja 10 opettajaa. Jokaisessa vinkkauksessa oli läsnä myös muutama kirjaston työntekijä. Kirjaston henkilökunnalle kuuluukin iso kiitos avun tarjoamisesta ja henkisestä tuesta, sekä innokkuudesta opinnäytetyötäni kohtaan.

Parasta oli kuitenkin kirjojen runsas menekki lainalle. En tiedä, olisinko itse osannut valita yhtä hyviä kirjoja vinkattavaksi ilman Puolivälinkankaan kirjastovirkailijan apua. On vinkkauksia, joissa kirjoja menee kaupaksi ehkä vain yksi. Todennäköisesti kirjoihin liittyvät videot auttoivat asiaa lainauksen kannalta. Tältä osin vinkkauksiani voidaankin pitää onnistuneina. Samalla itse sain arvokasta kokemusta oikeasta työelämästä. Helpotin myös Kiimingin kirjastolaisten töitä, jotka säästyvät tänä vuonna vinkkausten järjestämiseltä kolmasluokkalaisille. He saavat myös oman työni käyttöönsä, ja se onkin herättänyt kiinnostusta.

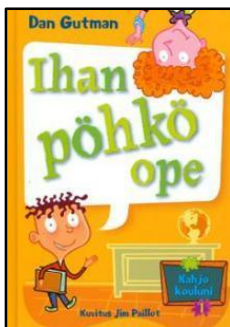
Oppilaitten palautteissa oltiin eri mieltä vinkkausten musiikista ja videoista, mutta kirjoista pidettiin pääsääntöisesti. Sehän on tärkeintä, ja kuten yhdessä palautteessa mainittiin: "Parasta on se lukemisen ilo!"

Benton, Jim: Rakas nuija päiväkirjani, tästä ei sitten puhuta. 2006.

Kurkista Jamie Kellyn päiväkirjaan. Elämä ei ole aina helppoa ja koko maailma tuntuu olevan Jamieta vastaan. On pärjättävä suosituille Angelinelle, pysyttävä huulirasvamuodin perässä ja menestyttävä koulussa, vaikka koira syö Jamien koulutyö

Aihe: Kateus ja ystävyys.

Gutman, Dan: Ihan pötkö ope. 2010.

Arttu viihtyy jalkapallon ja videopelien seurassa, mutta koulussa on tylsää. Lisäksi Artun uusi opettaja on ihan pötkö. Hän ei osaa lukea, kirjoittaa eikä laskea.

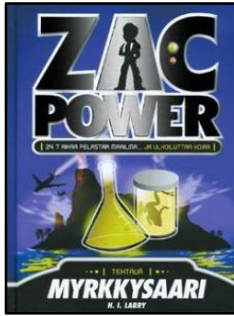
Aihe: Koulunkäynti ja kommellukset.

Jones, Gareth P. : Ninjamangustit. Skorpionin klaani. 2013.

Neljä karvaista vauhtiveikkoa muodostavat yhdessä Skorpionin klaanin. Kun eläintarhasta katoaa tiikeri, ninjamangustit ryhtyvät selvittämään asiaa. Eläintarhan kakkaläjästä löytyykin johtolanka...

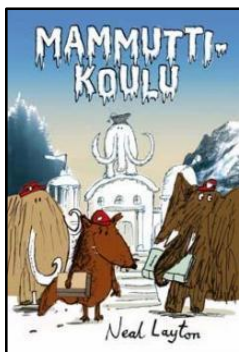
Aihe: Katoaminen ja seikkailu.

Larry, H. I. : Myrkkysaari. 2012.

Zac Power on tavallinen poika, mutta hän on myös agentti. Mitä tapahtuu, kun lentokone pudottaa hänet ansoja täynnä olevaan viidakkoon Myrkkysaarelle. Zacilla on 24 tuntia aikaa pelastaa maailma, ja koirakin pitäisi ehtiä ulkoiluttamaan.

Aihe: Etsintä, laboratoriokokeet, pelastus ja seikkailu.

Layton, Neal: Mammuttikoulu. 2009.

Tervetuloa Mammuttikouluun! Oskari ja Arabella ovat villamammutteja, jotka elivät jääkaudella. Eräänä päivänä heidän oli aika aloittaa koulunkäynti. Koulussa he oppivat kaiken kauheista, rumista ja karvattomista ihmisistä, jotka heiluvat puunuijiensa kanssa. Oskari ystävineen oppii myös tärkeimmän mammuttien läksyn: kuinka jäädä henkiin!

Aihe: Koulunkäynti ja oppiaineet.

Lehtinen, Tuija: Sirkuskoira Rico. 2012.

Arttu kiertää vanhempiansa ja siskonsa kanssa sirkuksen mukana ympäri Suomea. Hän löytää koiranpennun, jolle hän alkaa opettaa erilaisia temppuja. Kaikki eivät kuitenkaan ilahdu uudesta sirkuskoirasta, vaan juonivat jotain Ricon päänmenoksi. Artun on puututtava asiaan.

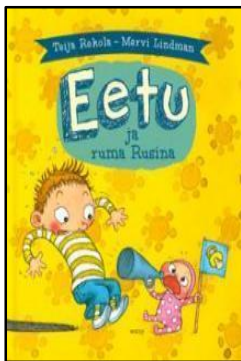
Aihe: Eläimet, katoaminen, seikkailu ja sirkus.

Medetai: Hamsteripäiväkirjat 1. 2010.

Sarjakuvatarinoita hamsterien elämästä ja hoitamisesta.

Aihe: Hamsterit ja hoito.

Rekola, Teija: Eetu ja ruma Rusina. 2013.

Eetu saa pikkusiskon, joka on yhtä ruma ja ryppyinen kuin rusina. Eetun äiti ja isä ovat vauvasta innoissaan, mutta Eetu on toista mieltä. Vauva itkee ja vie vanhempien huomion. Eetu yrittää olla vauvalle kiltti, mutta ajan kuluessa Eetu saa seurakseen varjon. Varjo kuiskii Eetulle, että vauvasta pitäisi päästä eroon. Mitenkähän se onnistuu?

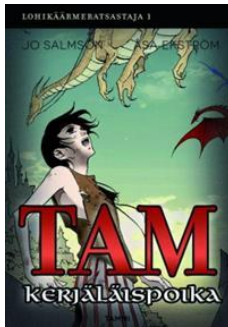
Aihe: Huumori ja kateus.

Salakari, Juhana: Reuhurinne. Käsikirja. 2015.

Eikö ole tekemistä? Tämän käsikirjan vinkkien avulla saat tietoa, ideoita ja tekemistä. Lähde Reuhurinteen mukana askartelemaan, pelaamaan, leikimään salapoliisia tai tutkimaan vaikka luonnon ihmeitä. Kirja on täynnä hauskaa ajankulua ja hyödyllistä tietoa.

Aihe: Hupi ja hyöty.

Salmson, Jo. Tam kerjäläispoika. 2012.

Fantasiatarina köyhästä Tamista, joka elää kerjäläisenä. Tam kuitenkin unelmoi pääsystä kuninkaan hoviin ja sen uljaista lohikäärmeistä. Yllättävä tapahtuma muuttaa Tamin elämän ja hän on lähempänä unelmiaan. Voisiko hänestä tulla vielä lohikäärmeratsastaja?

Aihe: Juonittelu, lohikäärmeet, unelmat ja ystävyys.

Suomela, Laura: Lokkisaaren säpinät. 2012.

Kaverukset Juho ja Isto kokevat jännittävän seikkailun kesäleirillä. Leiripäiviin kuuluu kaikenlaista säheltämistä ja tytötkin aiheuttavat ongelmia. Kaikeksi naapurisaarella tapahtuu outoja asioita ja pojat päättävät tutkia tilannetta.

Aihe: Salaisuudet ja ystävyys.

Tuomola, Johanna: Kivalan etsivät. Jäätelökioskin arvoitus. 2012.

Lastendekkarissa kaverukset Matti ja Lumi päättävät selvittää jäätelökioskiin kohdistuvaa ilkivaltaa ja perustavat etsivätoimiston. Kirjassa käsitellään myös erilaisuutta: Matin vanhemmat ovat eronneet ja Lumin vanhemmat ovat syntyisin Kongosta, joten tytön tumma ihonväri toisinaan kummastuttaa muita ihmisiä.

Aihe: Ilkivalta, monikulttuurisuus ja ystävyys.

“Dear Dumb Diary” – Music Video

https://www.youtube.com/watch?v=_9vcJt2iFTw

Eetu ja ruma Rusina

<https://www.youtube.com/watch?v=IAM1YuFIImNE>

Lokkisaaren säpinät

<https://vimeo.com/59717583>

Ninja Meerkats

<https://www.yoytube.com/watch?v=OAU92zRbs3E>

Ninja Meerkats: The Meerkat Rap!

<https://www.youtube.com/watch?v=QNZ78KHgJk>

Reuhis-tunnari

<http://www.reuhurinne.fi/puuhat/reuhis-tunnari/>

Zac Power

<https://www.youtube.com/watch?v=tyU1GtcqG6c>